

Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Π.Μ.Σ.: ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΚΑΙΟ, ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Διπλωματική εργασία με τίτλο:

**«Η ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ»**

Επιβλέπων καθηγητής: Ελευθέριος Βόγκλης

Γεώργιος Πολιτόπουλος

A.M.: 7116M105

Αθήνα, Νοέμβριος 2017

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παγκόσμια οικονομική κρίση η οποία έπληξε πολύ έντονα την οικονομία της Ελλάδος, είχε άμεσο αντίκτυπο στον τραπεζικό κλάδο. Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ελληνικές τράπεζες είναι η ραγδαία αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων λόγω της αδυναμίας των οφειλετών να ανταποκριθούν στις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Επομένως, το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων δεν συνιστά αποκλειστικά πρόβλημα των οφειλετών. Η αύξηση του όγκου των μη εξυπηρετούμενων δανείων, συνεπάγεται μεγάλες ζημίες για τις τράπεζες, και, κατ' επέκταση, έχει ευρύτερες επιπτώσεις στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος.

Με το νόμο 4354/2015 θεσπίσθηκε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο διαχείρισης και απόκτησης απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ανοίγοντας το δρόμο για την ανάπτυξη μιας δευτερογενούς αγοράς μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ειδικότερα, ο νόμος για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια θέτει το κανονιστικό και νομικό πλαίσιο για την διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων από ειδικές εταιρείες διαχείρισης ή/και την μεταβίβασή τους σε εταιρείες απόκτησης.

ABSTRACT

The financial crisis which hit Greece's economy particularly hard has had a direct impact on the banking sector. The main problem currently faced by Greek banks is the rapid increase of non-performing loans due to the debtors inability to meet their contractual obligations. Therefore, the problem of non-performing loans is not exclusively problem of the debtors. The increase in the amount of non-performing loans entails high damages for the banks, and, by extension, has wide impact on the stability of the banking system.

By virtue of Law 4354/2015 an integrated framework regarding the management and transfer of claims from non-performing loans was introduced, opening the way for the development of a secondary market of non-performing loans. In particular, the NPL Law sets out the regulatory and legal framework of non-performing loans in Greece either to be managed by specialized asset management companies or/and to be transferred to transfer companies.

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

AMC	Asset Management Company
NPEs	Non-Performing Exposures
NPLs	Non-Performing Loans
PSI	Private Sector Involvement
AK	Αστικός Κώδικας
ΕΑΑΔΠ	Εταιρείας Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις
ΕΔΑΔΠ	Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΜΕΑ	Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα
ΜΕΔ	Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια
ν.	νόμος
ο.π.	όπως παραπάνω
σ.	σελίδα/σελίδες
παρ.	παράγραφος
περ.	περίπτωση
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ / ABSTRACT.....	3
ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΩΝ

1. Η Έννοια των μη εξυπηρετούμενων δανείων.....	14
2. Τα διαφορετικά μοντέλα παρέμβασης στον τραπεζικό τομέα για την αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs).....	16
2.1 Η «εκτός ισολογισμού» παρέμβαση.....	18
2.2 Η «εντός ισολογισμού» παρέμβαση.....	20
2.3 Πρόσφατα παραδείγματα παρεμβάσεων για την εξυγίανση προβληματικών χαρτοφυλακίων.....	21

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Εισαγωγικά.....	23
2. Εποπτικό πλαίσιο λειτουργίας των εταιρειών διαχείρισης και απόκτησης απαιτήσεων	
I. Γενικά.....	25
II. Το ρυθμιστικό πλαίσιο διαχείρισης απαιτήσεων	
1. Η κατανομή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.....	26

2. Αδειοδότηση.....	27
3. Αναστολή και ανάκληση άδειας.....	31
4. Μετοχικό κεφάλαιο.....	31
III. Το ρυθμιστικό πλαίσιο απόκτησης απαιτήσεων	
1. Η μεταβίβαση απαιτήσεων στο ελληνικό δικαιοσύστημα.....	32
2. Το πεδίο εφαρμογής του ν. 4354/2015 για την μεταβίβαση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις	
α) Υποκειμενικό.....	32
β) Αντικειμενικό.....	34
3. Προϋποθέσεις και πλαίσιο λειτουργίας των εταιρειών απόκτησης απαιτήσεων.....	34
3. Συμβάσεις ανάθεσης διαχείρισης.....	36
4. Συμβάσεις πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις.....	38
5. Η εννοιολογική ένταξη των εταιρειών του νόμου 4354/2015.....	40
6. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων του δανειολήπτη.....	41
Α) Το ζήτημα της χορήγησης των προσωπικών δεδομένων οφειλετών και τρίτων προσώπων.....	41
Β) Το δικαίωμα ενημέρωσης και η ενημέρωση δια του τύπου.....	43

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ
Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΜΗ
ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

1. Η αντιμετώπιση της μεγάλης πρόκλησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων.....	48
2. Οι Επιχειρησιακοί Στόχοι των πιστωτικών ιδρυμάτων.....	50
3. Τα αποθέματα («μαξιλάρια») που διαθέτουν οι ελληνικές τράπεζες για την αντιμετώπιση του προβλήματος των NPLs.....	54
4. Οι πρόσφατες εξελίξεις στην αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων.....	56
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	60

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007 στις ΗΠΑ, οδήγησε πολύ γρήγορα σε διεθνή κρίση κεφαλαιαγορών και εν τέλει σε μια σημαντική παγκόσμια οικονομική ύφεση. Ως αποτέλεσμα, το φθινόπωρο του 2008, το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα έφθασε ένα βήμα πριν από την πλήρη κατάρρευσή του.

Αρχικά ξεκίνησε ως κρίση στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης (subprime mortgages) των ΗΠΑ. Πρόκειται για δάνεια που χορηγήθηκαν χωρίς προηγούμενη και ενδελεχή αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών. Ο υπολογισμός της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών πρέπει να τηρείται απαρέγκλιτα από τις τράπεζες προκειμένου να γίνεται κάθε φορά εκτίμηση του επίπεδο κινδύνου και να καθορίζεται αναλόγως το επιτόκιο που οι δανειολήπτες πρέπει να πληρώνουν. Έτσι λοιπόν, όταν τα επιτόκια άρχισαν να ανεβαίνουν, πολλοί δανειολήπτες αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

Μέσω της διαδικασίας της τιτλοποίησης, ο πιστωτικός κίνδυνος που συνδεόταν με τα ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου μεταφέρθηκε στις ευρύτερες χρηματοοικονομικές αγορές, στις οποίες συμμετείχαν Αμερικανοί και Ευρωπαίοι επενδυτές. Μετά από μια περίοδο συνεχόμενων αυξήσεων, οι τιμές των ακινήτων άρχισαν (από το 2006 και μετά) να σταθεροποιούνται και τελικώς να μειώνονται, προκαλώντας μεγάλη αναταραχή στην αγορά. Η χορήγηση των δανείων αυτών, αφειδώς, σε αφερέγγυους δανειολήπτες με χαμηλό εισόδημα, οι οποίοι εκ των πραγμάτων αδυνατούσαν να τα αποπληρώσουν, είχε άμεσο αντίκτυπο στην μείωση της αξίας των τίτλων που βασίζονταν σε ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα αυτή αναταραχή δημιούργησε έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των τραπεζών και προκάλεσε σταδιακά πιστωτική ασφυξία και έναν γενικευμένο περιορισμό στις χορηγήσεις δανείων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί η χρηματοδότηση της οικονομίας και συνακόλουθα η πραγματική οικονομία να οδηγηθεί σε ύφεση (ραγδαία αύξηση της ανεργίας, προβλήματα αποπληρωμής και άλλων μορφών δανείων κ.α.).

Η πτώχευση της Lehman Brothers το Σεπτέμβριο του 2008 προκάλεσε τεράστιο πανικό, με αποτέλεσμα την πολύ μεγάλη κρίση ρευστότητας στο παγκόσμιο τραπεζικό

σύστημα, την φυγή καταθέσεων προς ασφαλέστερες εναλλακτικές επενδύσεις (Κυβερνητικά Ομόλογα), πάγωμα των διατραπεζικών αγορών και των αγορών χρήματος και κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκε κάθετη μείωση των χρηματοδοτήσεων της οικονομίας και του παγκόσμιου εμπορίου, ως μια προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης ρευστότητας. Η αρνητική ψυχολογία στην αγορά, οι εκτιμήσεις για περαιτέρω μείωση της ρευστότητας και η διαρκώς μειούμενη ζήτηση, είχαν ως επακόλουθο οι επιχειρήσεις να προχωρήσουν σε δραστικές περικοπές κόστους και παραγωγής και σε μειώσεις προσωπικού. Έτσι τα ποσοστά της ανεργίας αυξήθηκαν δραματικά και η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση μετατράπηκε ταχύτατα σε παγκόσμια ύφεση¹.

Η χρεοκοπία της Lehman Brothers οδήγησε στη χειρότερη χρηματοοικονομική κρίση μετά τη Μεγάλη Ύφεση του 1929-1933. Και στις δυο περιπτώσεις, της περιόδου της κρίσης προηγήθηκε μια μακροχρόνια περίοδος οικονομικής άνθισης. Κατά την κρίση του 1929-1933 οι αρχές των ΗΠΑ δεν έκαναν σχεδόν τίποτα για να αποτρέψουν την πτώχευση των τραπεζών, γεγονός που επιτάχυνε σημαντικά την ύφεση.

Αντίθετα, στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση του 2008, η παρέμβαση των αρχών στον τραπεζικό τομέα παγκοσμίως ήταν, τελικά, μαζική, με κρατικές εγγυήσεις καταθέσεων, κρατικοποιήσεις τραπεζών, συμμετοχή σε αυξήσεις κεφαλαίου και εντυπωσιακή παροχή ρευστότητας από τις νομισματικές αρχές². Η κύρια αντίδραση των μεγαλύτερων κεντρικών τραπεζών τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη ήταν η μείωση των επιτοκίων, ώστε να περιορίσουν το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών. Τα μέτρα αυτά ήταν σε μεγάλο βαθμό επιτυχημένα, αφού τα διατραπεζικά spreads τριμήνου μειώθηκαν από τα υψηλά επίπεδα του φθινοπώρου του 2008. Ωστόσο, τα δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις συνέχισαν να μειώνονται³.

¹ Νικόλαος Καραμούζης, «Τα αίτια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και ο ρόλος του ελληνικού τραπεζικού συστήματος», *Eurobank Research ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΑΓΟΡΕΣ*, Τόμος IV, Τεύχος 8, Δεκέμβριος 2009, σ. 10-18, σ. 11.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://www.hardouvelis.gr/FILES/PROFESSIONAL%20WORK/Economy%20and%20Markets%20IV_8_D_EC2009.pdf

² Στο ίδιο, σ. 10.

³ European Commission. Economic and Financial Affairs. Economic crisis in Europe: Causes consequences and responses. *European Economy* 7/2009, σ. 1-90, σ. 9-10.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication15887_en.pdf

Αναμφίβολα, η παγκοσμιοποίηση των οικονομιών και των αγορών χρήματος και κεφαλαίου και η διεθνοποίηση των οικονομικών και των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων τις τελευταίες δεκαετίες συνετέλεσαν, σε μεγάλο βαθμό, στην ταχύτατη μετατροπή μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης από εθνική σε παγκόσμια. Διότι, παρά την παγκοσμιοποίηση και την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, την εφαρμογή των επιτευγμάτων της νέας τεχνολογίας και την εκρηκτική ανάπτυξη χρηματοοικονομικών καινοτομιών, όλες αυτές οι εξελίξεις δεν συνοδεύτηκαν από αντίστοιχη αναβάθμιση και διεθνοποίηση της εποπτείας και των ελέγχων. Οι τράπεζες δε, απομακρύνθηκαν σταδιακά από τον παραδοσιακό τους ρόλο που είναι η χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας, του εμπορίου και των παραγωγικών επενδύσεων και επικεντρώθηκαν περισσότερο στην κερδοσκοπία, τα χρηματοοικονομικά στοιχήματα και τη χρηματοπιστωτική καινοτομία, που έγιναν σε ορισμένες περιπτώσεις αυτοσκοπός⁴.

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 επηρέασε ασφαλώς και την χώρα μας. Αρχικά υπήρχαν προσδοκίες ότι η ελληνική οικονομία δεν θα είχε σοβαρές επιπτώσεις από την παγκόσμια κρίση, διότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν είχε επενδύσει σε τοξικά και άλλα υψηλού κινδύνου προϊόντα, ούτε είχε ενεργή παρουσία στη διεθνή κερδοσκοπία τα τελευταία χρόνια, αλλά επικέντρωνε την προσοχή του, κυρίως, στην ταχύτατη ανάπτυξη των παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών⁵. Οι προβλέψεις αυτές γρήγορα διαψεύστηκαν και η χώρα μας βιώνει από το 2010 μέχρι και σήμερα μια πρωτοφανούς διάστασης και διάρκειας οικονομική κρίση.

Το πρόβλημα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα δημιουργήθηκε από ένα συνδυασμό παραγόντων εθνικών και διεθνών. Οι υψηλές κρατικές δαπάνες, οι διαρθρωτικές αδυναμίες, η φοροδιαφυγή, η διαφθορά κ.α. συνέβαλαν στην διόγκωση του χρέους τις τελευταίες δεκαετίες. Απ' την άλλη, η εισαγωγή του Ευρώ και η χαλαρή υιοθέτηση των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στόχευαν στον περιορισμό της συσσώρευσης χρέους, συνέβαλαν στη τρέχουσα οικονομική κρίση στην Ελλάδα⁶.

⁴ Νικόλαος Καραμούζης, «Τα αίτια της διεθνούς...», ο.π., σ. 14.

⁵ Στο ίδιο, σ. 16.

⁶ Nelson M. Rebecca, Paul Belkin, Derek E. Mix, "Greece's debt crisis: Overview, policy, responses and implications", *Congressional Research Service*, May 14, 2010, σ. 1-25, σ. 4.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc501834/m1/1/high_res_d/R41167_2010May14.pdf

Τα σημερινά προβλήματα των ελληνικών τραπεζών συνδέονται κυρίως με την οικονομική ύφεση που προκλήθηκε και στην χώρα μας, με αποτέλεσμα τη χειροτέρευση του δανειακού χαρτοφυλακίου⁷. Επίσης, είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια η δημοσιονομική ισορροπία του ελληνικού Κράτους έχει σοβαρότατα κλονισθεί⁸. Το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος είναι τεράστια, ανερχόμενα σε πρωτοφανή στην ιστορία των δημόσιων οικονομικών της χώρας επίπεδα. Η δημοσιονομική κρίση έχει λάβει διαστάσεις εθνικής κρίσης και η μείωση του δημοσίου χρέους δεν συνιστά έναν απλώς δημοσιονομικό στόχο, αλλά αποτελεί εθνικό διακύβευμα⁹. Τα παραπάνω είχαν ως συνέπεια τη στενότητα ρευστότητας στην ιδιωτική οικονομία και το υψηλό κόστος άντλησής της, τόσο για το Δημόσιο όσο και για τις ελληνικές τράπεζες.

Τα τελευταία χρόνια, μετά την κορύφωση της οικονομικής κρίσης, την περιέλευση της Ελλάδας σε αδυναμία να εξυπηρετήσει τις υποχρεώσεις της και την εν τοις πράγμασι κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος, αναδείχθηκε στην οικονομική και νομική επικαιρότητα το ζήτημα της διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια και πιστώσεις. Η οικονομική κρίση είχε ως συνέπεια πολλοί δανειολήπτες να περιέλθουν σε πραγματική οικονομική αδυναμία και να μην μπορούν να αποπληρώσουν τα δάνεια τους¹⁰. Λόγω των μεγάλων διαστάσεων που έχει λάβει στην χώρα μας το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων (κόκκινα δάνεια) ιδιωτών και επιχειρήσεων, θεσμοθετήθηκε πρόσφατα νομικό πλαίσιο που αφορά την ίδρυση και τη λειτουργία ειδικών εταιρειών με αντικείμενο δραστηριότητας τη διαχείριση ή την απόκτηση απαιτήσεων από τραπεζικά δάνεια ή πιστώσεις σε καθυστέρηση, καθώς και την αναχρηματοδότηση τέτοιων απαιτήσεων, με τη χορήγηση

⁷ Νικόλαος Καραμούζης, «Τα αίτια της διεθνούς...», ο.π., σ. 17.

⁸ Πάνος Λαζαράτος, «Δημοσιονομικό συμφέρον και δίκαιο της ανάγκης», *Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου*, τ. 8-9/2013 – Έτος 6^ο, σ. 686-692, σ. 686.

⁹ Βλ. ΣτΕ 1620/2011.

¹⁰ Θα πρέπει να επισημανθεί και ο κίνδυνος ορισμένοι οφειλέτες, εκμεταλλευόμενοι τις περιστάσεις, να αναλαμβάνουν ευκολότερα συμβατικές υποχρεώσεις εφόσον γνωρίζουν ότι μπορούν να απαλλαγούν από αυτές σε περίπτωση που η παροχή τους καταστεί απλώς επαχθέστερη. Η δε τράπεζες, προβλέποντας τον κίνδυνο αυτό, θα εμφανίζονται όλο και πιο απρόθυμες να προχωρήσουν στην χορήγηση νέων δανείων. Βλ. Γεωργανά/Καραμπατζό, «Η πυριτιδαποθήκη των 'κόκκινων' δανείων», *Η Καθημερινή*, 13-4-2014.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο: <http://www.kathimerini.gr/762497/opinion/epikairothta/politikh/h-pyritidapo8hkh-twn-kokkinwn-daneiwn>

νέων δανείων ή πιστώσεων. Το πλαίσιο για την ίδρυση και τη λειτουργία των ως άνω εταιρειών ορίζεται στο νόμο **4354/2015**¹¹ (όπως ισχύει).

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (Non-Performing Loans) και κυρίως η παρουσίαση του ισχύοντος σήμερα θεσμικού πλαισίου στην Ελλάδα για την διαχείριση ή την απόκτηση απαιτήσεων από τραπεζικά δάνεια και πιστώσεις, καθώς και για την αναχρηματοδότηση των απαιτήσεων αυτών.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια γενική αναφορά στην έννοια των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) και εξετάζονται οι εναλλακτικές προσεγγίσεις του προβλήματος και οι μορφές παρεμβάσεων με βάση τη διεθνή εμπειρία. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο ν. 4354/2015, όπως ισχύει μετά τους ν. 4389/2016, 4393/2016 και 4472/2017, με τον οποίο επήλθε νομοθετική παρέμβαση και δημιουργία θεσμικού πλαισίου για την ίδρυση και λειτουργία των εταιρειών διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις. Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ευρύτερη στρατηγική Πολιτείας και Τραπεζών για την αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

¹¹ Νόμος 4354/2015 (ΦΕΚ Α 176/16-12-2015) «Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων».

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΩΝ

1. Η Έννοια των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Ένα σημαντικό πρόβλημα για την κατανόηση της έννοιας των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) αποτελεί η έλλειψη ενός ενιαίου ορισμού του όρου. Για παράδειγμα σε χώρες εκτός Ευρώπης υπάρχουν διαφορετικοί ορισμοί ανάλογα με την τραπεζική πρακτική ή/και το είδος των χαρτοφυλακίων. Επίσης, αλλιώς μπορεί να χρησιμοποιείται η έννοια «non-performing loan» στο φορολογικό δίκαιο και στις διατάξεις περί ισολογισμού και αλλιώς στο εποπτικό τραπεζικό δίκαιο¹².

Πολύ γενικά μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν δυο πρωτογενή κριτήρια που χρησιμοποιούνται, τα οποία απεικονίζουν τις δυο διαστάσεις ενός πιστωτικού γεγονότος¹³: α) η χρονική διάσταση, δηλαδή οι ημέρες μη αποπληρωμής και β) η ποιοτική διάσταση, δηλαδή το ενδεχόμενο μη αποπληρωμής. Συνεπώς, μη εξυπηρετούμενο μπορεί να είναι ένα δάνειο όταν υπάρχει αδυναμία αποπληρωμής, μπορεί όμως να είναι και όταν υπάρχει ενδεχόμενη αδυναμία αποπληρωμής.

Σύμφωνα με τον ορισμό που περιέχεται στο Παράρτημα 1 του εγγράφου κατευθύνσεων προς τις τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια¹⁴, ως τέτοια ορίζονται τα δάνεια που πληρούν ένα ή και τα δυο από τα παρακάτω κριτήρια: α) σημαντικά ανοίγματα με καθυστέρηση άνω των 90 ημερών και β) ο πιστούχος αξιολογείται ως απίθανο να πληρώσει τις πιστωτικές του υποχρεώσεις πλήρως χωρίς

¹² Απόστολος Δ. Τασίκας, «Μεταβίβαση απαιτήσεων από πώληση δανείων μετά τον Ν. 4354/2015», *Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου II*, Αθήνα, 2016, σ. 959-1015, σ. 961.

¹³ Φαίδων Καλφάογλου, «Εναλλακτικές προσεγγίσεις για την εξυγίανση χαρτοφυλακίων μη εξυπηρετούμενων τραπεζικών δανείων. Ανάλυση περιπτώσεων», *Οικονομικό Δελτίο ΤτΕ*, τ. 41, Ιούλιος 2015, σ. 49-77, σ. 51.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο: <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201507.pdf>

¹⁴ «Έγγραφο κατευθύνσεων προς τις τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια», Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Μάρτιος 2017.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/guidance_on_npl.el.pdf

ρευστοποίηση της εξασφάλισης, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ληξιπρόθεσμου ποσού ή από τον αριθμό ημερών καθυστέρησης. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) αποτελούν μέρος μια ευρύτερης κατηγορίας των λεγόμενων μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων – ΜΕΑ (non performing exposures – NPEs). Τα κριτήρια για τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα είναι ταυτόσημα με αυτά των ΜΕΔ. Από την άλλη μεριά όμως, ο ορισμός των «ανοιγμάτων» (exposures) είναι ευρύτερος των «δανείων», καθώς περιλαμβάνει όλα τα χρεωστικά μέσα (δάνεια, προκαταβολές και χρεωστικούς τίτλους), όπως και ανοίγματα εκτός ισολογισμού¹⁵.

Στο πλαίσιο άσκησης ενιαίας ευρωπαϊκής τραπεζικής εποπτείας, ο Κανονισμός 549/2013/ΕΕ¹⁶ δίνει έναν ενοποιημένο πανευρωπαϊκό ορισμό για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια: *«Ένα δάνειο χαρακτηρίζεται μη εξυπηρετούμενο όταν α) οι πληρωμές των τόκων ή των κεφαλαίων υπερβαίνουν κατά 90 ημέρες και πλέον την προθεσμία καταβολής τους· β) οι πληρωτέοι τόκοι 90 και πλέον ημερών έχουν κεφαλαιοποιηθεί, αναχρηματοδοτηθεί ή καθυστερήσει βάσει συμφωνίας· γ) οι πληρωμές δεν έχουν καθυστερήσει περισσότερο από 90 ημέρες, αλλά υπάρχουν άλλοι σοβαροί λόγοι (όπως η χρεοκοπία του οφειλέτη) που θέτουν υπό αμφισβήτηση την πλήρη καταβολή των οφειλών»*.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) δεν ταυτίζονται με ούτε επικαλύπτονται πάντα από τα «υπερήμερα» ή «καταγγελθέντα» δάνεια του αστικού (ενοχικού) δικαίου στη σύμβαση δανείου ή πίστωσης¹⁷. Το πιστωτικό ίδρυμα έχει ήδη από την ανώμαλη εξέλιξη της χρηματικής ενοχής δικαίωμα καταγγελίας (ΑΚ 807), λόγω καθυστέρησης (υπερημερίας). Από την άλλη, μη εξυπηρετούμενο είναι ένα δάνειο όταν υφίσταται σημαντική χειροτέρευση των περιουσιακών και οικονομικών στοιχείων του δανειολήπτη (συμπεριλαμβανομένης και της απαξίωσης των ασφαλειών), σε τέτοιο βαθμό που να θεωρείται βάσιμα ότι το δάνειο είναι αδύνατον να εξυπηρετηθεί, ακόμη κι αν δεν έχει καταστεί υπερήμερο. Επομένως, για τον χαρακτηρισμό ενός δανείου ως μη εξυπηρετούμενου δεν απαιτείται προηγούμενη νομική καταγγελία του δανείου, ως υπερήμερο. Αν έχει ήδη καταγγελθεί ένα δάνειο ως

¹⁵ Τράπεζα της Ελλάδος, Θέματα μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων
Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/nonperformexposures/default.aspx>

¹⁶ Κανονισμός 549/2013/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 2013 για το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ L 174 της 26.6.2013.

¹⁷ Απόστολος Δ. Τασίκας, «Μεταβίβαση απαιτήσεων...», ο.π., σ. 962.

υπερήμερο, τότε κατατάσσεται ασφαλώς στα ΜΕΔ και βαρύνει τους ισολογισμούς του πιστωτικού ιδρύματος. Ωστόσο, υφίστανται και ΜΕΔ που δεν έχουν ακόμα καταγγελλεί, μολονότι πληρούνται οι προϋποθέσεις καταγγελίας, αλλά και ΜΕΔ που δεν είναι ακόμα υπερήμερα¹⁸.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η έννοια των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) συνδέεται άμεσα με την πραγμάτωση του πιστωτικού και συμβατικά ανειλημμένου κινδύνου. Σε πρώτη φάση, κατά την εξέλιξη της πίστωσης, όταν δεν έχει ακόμη καταστεί ληξιπρόθεσμη και απαιτητή η αξίωση, αλλά έχει επέλθει ουσιώδους χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης του δανειολήπτη και της ικανότητάς του αποπληρώσει το δάνειο. Σε δεύτερη φάση, στη λήξη της πίστωσης, όταν ο δανειστής δεν ικανοποιείται από τον οφειλέτη κατά το χρονικό σημείο που η απαίτηση γίνεται ληξιπρόθεσμη και απαιτητή και παράλληλα εκκινεί ο χρόνος της παραγραφής της αξίωσης. Όταν, δηλαδή, έχει πλέον επέλθει ο λεγόμενος πιστωτικός κίνδυνος¹⁹.

2. Τα διαφορετικά μοντέλα παρέμβασης στον τραπεζικό τομέα για την αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs)

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θεωρούνται από τη φύση τους επιχειρήσεις που εκτίθενται σε μια σειρά από κινδύνους. Ο όρος κίνδυνος χρησιμοποιείται για να περιγράψει οποιαδήποτε κατάσταση που εμπεριέχει αβεβαιότητα σχετικά με το αποτέλεσμα που θα εμφανισθεί. Εν προκειμένω, όταν μια τράπεζα προβαίνει σε μια χρηματοδότηση ή αποφασίζει μια επενδυτική τοποθέτηση έρχεται αντιμέτωπη με την πιθανότητα ο αντισυμβαλλόμενος να αθετήσει τις υποχρεώσεις του²⁰. Οι περισσότεροι από τους κινδύνους είναι γνωστοί και καταγεγραμμένοι από τις τράπεζες. Οι κύριες κατηγορίες κινδύνων που μπορεί να αντιμετωπίσει μια τράπεζα είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο κίνδυνος αγοράς.

Ασφαλώς οι τράπεζες διαθέτουν όλους εκείνους τους μηχανισμούς και τα εργαλεία για την εκτίμηση των κινδύνων και τον υπολογισμό τυχόν ζημιών. Σε ένα

¹⁸ Στο ίδιο, σ. 964.

¹⁹ Στο ίδιο, σ. 965.

²⁰ Φαίδων Καλφάογλου, «Εναλλακτικές προσεγγίσεις...», ο.π., σ. 49.

σταθερό οικονομικό περιβάλλον το πιστωτικό ίδρυμα έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει την αθέτηση υποχρέωσης του αντισυμβαλλομένου του ως μια «κακή επένδυση» και να προχωρήσει στη διαγραφή της απαίτησης, η οποία θα απορροφηθεί στη συνέχεια από την κερδοφορία ή/και τις σχηματισθείσες προβλέψεις. Όταν όμως υπάρχουν ακραίες μεταβολές στο οικονομικό περιβάλλον και ο αριθμός των αθετήσεων καθώς και των προβληματικών στοιχείων ενεργητικού αυξάνεται, τότε είναι πιθανόν η κερδοφορία και οι προβλέψεις να μην επαρκούν για να καλύψουν την ζημία. Αυτή η αβεβαιότητα έχει αρνητικές συνέπειες για την φερεγγυότητα της τράπεζας. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις, όπου η τράπεζα έχει επενδύσει σε τοξικά προϊόντα, δεν αποκλείεται να επηρεαστούν και τα υγιή στοιχεία είτε της ίδιας της τράπεζας είτε και άλλων τραπεζών. Η διάχυση του κλίματος ανασφάλειας, επιδρά αρνητικά, όπως είναι φυσικό, στην προσφορά δανειακών κεφαλαίων που είναι μικρότερη από τη ζήτηση, αλλά και στην συμπεριφορά επιχειρήσεων και καταναλωτών και εν τέλει μπορεί να οδηγήσει σε οικονομική ασφυξία.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τα NPLs οι συνέπειες από την διόγκωσή τους συνοψίζονται ως ακολούθως: α) επηρεάζουν την κερδοφορία, αφού μειώνουν τα έσοδα από τόκους και αυξάνουν τις προβλέψεις, τα λειτουργικά έξοδα και το κόστος χρηματοδότησης, β) τα NPLs απαιτούν την ύπαρξη αυξημένων εποπτικών κεφαλαίων προς κάλυψη αυτών, γεγονός που περιορίζει την πιστωτική επέκταση μιας τράπεζας και γ) οι τράπεζες με αυξημένα NPLs δεν χρηματοδοτούν εύκολα επιχειρήσεις με οριακή πιστοληπτική ικανότητα²¹.

Συνεπώς, σε συνθήκες τραπεζικής κρίσης, η λύση της «κακής επένδυσης» δεν αποτελεί τον ενδεδειγμένο τρόπο αντιμετώπισης, είτε πρόκειται για μικρών διαστάσεων κρίση περιορισμένη σε συγκεκριμένη (-ες) τράπεζα (ες), είτε πρόκειται για συστημικών διαστάσεων κρίση. Απαιτείται κεντρική παρέμβαση και ο μόνος φορέας που μπορεί να βοηθήσει προς αυτή τη κατεύθυνση είναι το κράτος.

Οι παρεμβάσεις μπορούν να διακριθούν σε δυο κατηγορίες: 1) εξυγίανση με λειτουργούσες τράπεζες (open bank resolution) και 2) εξυγίανση με κλείσιμο τραπεζών (closed bank resolution) Στην πρώτη περίπτωση οι τράπεζες μπορούν να αναχρηματοδοτηθούν ή να ανακεφαλαιοποιηθούν ή να υπάρξει άμεση παρέμβαση

²¹ Στο ίδιο, σ. 53.

στην αναδιάρθρωση των χαρτοφυλακίων τους, ιδιαίτερα αν το μέγεθος των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι μεγάλο²².

Ως προς το ζήτημα της αναδιάρθρωσης των χαρτοφυλακίων των τραπεζών η παρέμβαση μπορεί να λάβει δυο μορφές:

α) την «εντός ισολογισμού» παρέμβαση, όπου τα προβληματικά στοιχεία απομονώνονται και η κυβέρνηση προσφέρει εγγυήσεις, αλλά παραμένουν στον ισολογισμό της τράπεζας και

β) την «εκτός ισολογισμού» παρέμβαση, όπου τα προβληματικά στοιχεία μεταβιβάζονται εκτός ισολογισμού, συνήθως σε εξειδικευμένη εταιρεία διαχείρισης²³.

2.1 Η «εκτός ισολογισμού» παρέμβαση

Η «εκτός ισολογισμού» παρέμβαση αποτελεί την συνηθέστερη πρακτική για την αντιμετώπιση των προβληματικών χαρτοφυλακίων των τραπεζών και συνίσταται στη δημιουργία ειδικής εταιρείας διαχείρισης (Asset Management Company – AMC) ή «κακής τράπεζας», όπως είναι ευρέως γνωστή. Οι εταιρείες αυτές επιτελούν δυο βασικές λειτουργίες. Αφενός απομονώνουν και απαλλάσσουν τους ισολογισμούς των τραπεζών από προβληματικά περιουσιακά στοιχεία και αφετέρου διαχειρίζονται με διάφορους τρόπους τα στοιχεία αυτά²⁴. Αυτή η μεταφορά επιτρέπει στις τράπεζες να επικεντρωθούν στη διαχείριση των υγιών στοιχείων και να εξασφαλίσουν τους απαραίτητους πόρους υπό ευνοϊκότερους όρους. Παράλληλα, δεν χρειάζεται να αφιερώσουν πόρους στη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs), αποτρέπεται η μόλυνση των υγιών στοιχείων της τράπεζας, δεν θίγεται η φερεγγυότητά της και διευκολύνεται η πρόσβασή της στις χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές.

²² Στο ίδιο, σ. 49.

²³ Yassine Boundghene and Stan Maes, “Relieving Banks from Toxic or Impaired Assets: The EU State Aid Policy Framework”, *Journal Of European Competition Law & Practice*, October 10, 2012, σ. 1-16, σ. 4. Διαθέσιμο στο σύνδεσμο: http://ec.europa.eu/dgs/competition/economist/toxic_assets_en.pdf

²⁴ Edward O’Brien and Torsten Wezel, “Asset support schemes in the Euro area”, *Financial Stability Review*, ECB, May 2013, σ. 112-120, σ.113.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο: <http://www.ecb.europa.eu/pub/fsr/shared/pdf/sfbfinancialstabilityreview201305en.pdf?72261dd63d200eebf1c21f16c7671004>

Ωστόσο, κάθε απόπειρα των κυβερνήσεων να επιλύσουν μια τραπεζική κρίση μεταθέτοντας το βάρος σε τρίτους, επιφέρει έναν «ηθικό κίνδυνο». Τον κίνδυνο, δηλαδή, εφόσον η κρατική παρέμβαση και συνεισφορά θεωρείται δεδομένη, να δημιουργηθεί μια τάση για στρατηγική αθέτηση (strategic default) από την πλευρά των δανειοληπτών, οι οποίοι συνειδητά επιλέγουν να μην πληρώσουν παρότι έχουν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Ταυτόχρονα, είναι πιθανόν οι τράπεζες να χαλαρώσουν την πειθαρχία στις χρηματοδοτικές αποφάσεις, με κίνδυνο να δημιουργηθούν νέα NPLs²⁵.

Ως προς τον τρόπο διαχείρισης των NPLs από μια AMC υπάρχουν οι εξής κατευθύνσεις: ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων (asset disposition), αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων (restructuring) ή συνδυασμός των δυο. Στην πρώτη περίπτωση η AMC συγκεντρώνει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τις εξασφαλίσεις από τις τράπεζες και στοχεύει στην ταχύτερη δυνατή ρευστοποίησή τους, ώστε να αποτραπεί περαιτέρω επιδείνωση της αξίας τους. Η δεύτερη λύση είναι πιο μακροπρόθεσμη, με ιδιαίτερες δυσκολίες και αβέβαια αποτελέσματα. Στην αναδιάρθρωση στόχος είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων που οδήγησαν τις επιχειρήσεις στη μη εξυπηρέτηση των δανείων, η ανάταξη των επιχειρήσεων και τέλος η ρευστοποίηση των προβληματικών στοιχείων της επιχείρησης. Στην πράξη επικρατεί μια μικτή κατάσταση, όπου η AMC διενεργεί και τις δυο δραστηριότητες²⁶.

Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας μιας AMC καθορίζει την νομική της μορφή, το ιδιοκτησιακό καθεστώς και την χρηματοδότησή της:

α) Εφόσον λειτουργεί ως τράπεζα, υπόκειται στους περιορισμούς του τραπεζικού νόμου και σε κανόνες προληπτικής εποπτείας. Ως εκ τούτου, το πεδίο δραστηριότητάς της παραμένει περιορισμένο, χωρίς πολλές δυνατότητες ευελιξίας. Αν λειτουργεί ως απλή επιχείρηση, έχει διευρυμένο πεδίο δραστηριοτήτων, χωρίς όμως τη δυνατότητα να προβαίνει σε ενέργειες τραπεζικής υφής. Τέλος, αν λειτουργεί ως κρατικός φορέας, υπόκειται σε διάφορους περιορισμούς και ενδεχομένως σε εξωτερικές πιέσεις.

β) Ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς, μπορεί να δημιουργηθεί μια ενιαία AMC που θα διαχειρίζεται το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων του

²⁵ Φαίδων Καλφάογλου, «Εναλλακτικές προσεγγίσεις...», ο.π., σ. 58

²⁶ Στο ίδιο, σ. 59-60.

τραπεζικού τομέα ή να δημιουργηθούν περισσότερες οντότητες ανάλογα με κάποια εξειδίκευση των επιλέξιμων στοιχείων (εταιρείες ειδικού σκοπού / special purpose vehicles)²⁷. Όταν τα μεταφερόμενα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών έχουν κάποια ομοιογένεια, επιλέγεται συνήθως η λύση της ενιαίας AMC. Αντίθετα, οι εταιρείες ειδικού σκοπού είναι προσαρμοσμένες στα χαρακτηριστικά της κάθε τράπεζας και τις ιδιαιτερότητες του χαρτοφυλακίου της.

γ) Η χρηματοδότηση και η κατανομή του κόστους γίνεται συνήθως με έκδοση κρατικών ομολόγων ή έκδοση ομολόγων της AMC με κρατική εγγύηση. Εναλλακτικά, η «καλή τράπεζα» μπορεί να χρειαστεί να χρηματοδοτήσει ολόκληρο ή ένα μέρος από το κόστος της «κακής» τράπεζας· κάτι τέτοιο όμως δεν συμβάλει στην άρση της αβεβαιότητας, αφού αν ο δανεισμός προέλθει από τις τράπεζες τα στοιχεία των οποίων έχουν μεταβιβαστεί, η αποπληρωμή των δανείων εξαρτάται από την επιτυχή διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων της AMC. Το πρόβλημα, δηλαδή, παραμένει με άλλη μορφή²⁸.

2.2 Η «εντός ισολογισμού» παρέμβαση

Όταν επιλέγεται η λύση της διαχείρισης εντός της τράπεζας, το προβληματικό χαρτοφυλάκιο περιχαρακώνεται (ring fencing) και παραμένει στον ισολογισμό των τραπεζών. Η διαχείρισή του γίνεται από ειδική ομάδα διαχείρισης NPLs εντός της τράπεζας ή από θυγατρική που ιδρύεται αποκλειστικά για αυτό το σκοπό. Η διατήρηση των προβληματικών στοιχείων εντός ισολογισμού δεν συμβάλλει στην άρση του κλίματος αβεβαιότητας στην αγορά, αφού δεν υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός του προβληματικού χαρτοφυλακίου από τα υγιή στοιχεία. Ωστόσο, η αρνητική αυτή διάσταση μετριάζεται από την κρατική παρέμβαση και την παροχή εγγυήσεων, η οποία αποσκοπεί στην αποκατάσταση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, την

²⁷ Edward O'Brien and Torsten Wezel, "Asset support schemes...", *ο.π.*, σ. 116.

²⁸ Douglas J. Elliott, "Bad Bank", "Nationalization", "Guaranteeing Toxic Assets": *Choosing among the options*, The Brookings Institution, January 30, 2009, σ. 1-17, σ. 9-10.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/0129_banks_elliott.pdf

πρόσβασή τους στις χρηματαγορές για άντληση κεφαλαίων και εν τέλει στην χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας²⁹.

Η διαχείριση εντός της τράπεζας δεν δημιουργεί πιεστική ανάγκη στην κυβέρνηση για άμεση καταβολή κεφαλαίων. Έτσι λοιπόν, στην «εκτός ισολογισμού» διαχείριση το τρέχον κόστος είναι μεγάλο και ενδεχομένως το μελλοντικό κόστος μικρό, ενώ στην «εντός ισολογισμού» διαχείριση το τρέχον κόστος είναι μικρό, αλλά ενδεχομένως το μελλοντικό κόστος μεγάλο. Περαιτέρω, η εγγύηση που συνήθως παρέχεται στην «εντός ισολογισμού» λύση, δίνει στο πιστωτικό ίδρυμα μεγαλύτερη ευελιξία. Για παράδειγμα η τράπεζα μπορεί να επιλέξει να λάβει μικρότερη εγγύηση και άρα να πληρώσει μικρότερη προμήθεια, με τίμημα να αναλάβει μεγαλύτερο μέρος της ενδεχόμενης ζημίας. Επιπλέον, η εγγύηση αυτή είναι ευκολότερο να εξειδικευθεί κατά τράπεζα ή κατά ομάδα προϊόντων.

Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της επιλογής διαχείρισης εντός τράπεζας αποτελεί το γεγονός ότι μπορεί να εφαρμοστεί γρήγορα, χωρίς να διαταράσσεται η συνέχεια της διαχείρισης, αφού το χαρτοφυλάκιο παραμένει στην τράπεζα όπου δημιουργήθηκε. Η λύση της διαχείρισης εντός τράπεζας έχει βέβαια και μειονεκτήματα. Οι πόροι που χρησιμοποιεί μια τράπεζα για την διαχείριση προβληματικών χαρτοφυλακίων θα μπορούσαν να διοχετευθούν σε άλλες πιο παραγωγικές δραστηριότητες. Επίσης, η τράπεζα δεν μπορεί εύκολα να αποξενωθεί από μια τραπεζική σχέση και να διαχειριστεί αποστασιοποιημένα το πρόβλημα. Σε πολλές περιπτώσεις δε, έχει κίνητρο να διατηρήσει τη σχέση με τον πελάτη με κάθε κόστος, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει την ομαλή διαχείριση ενός μη εξυπηρετούμενου δανείου³⁰.

2.3 Πρόσφατα παραδείγματα παρεμβάσεων για την εξυγίανση προβληματικών χαρτοφυλακίων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα επιλογής διαχείρισης εντός τράπεζας αποτελεί η περίπτωση της Bank of America. Η συμφωνία που έγινε τον Ιανουάριου του 2009

²⁹ Φαίδων Καλφάογλου, «Εναλλακτικές προσεγγίσεις...», ο.π., σ. 64.

³⁰ Στο ίδιο σ. 65.

προέβλεπε την χορήγηση εγγυήσεων από την κυβέρνηση των ΗΠΑ σε χαρτοφυλάκιο αξίας 118 δισεκατομμυρίων δολαρίων για 10 χρόνια για στοιχεία που καλύπτονταν από οικιστικά ακίνητα και 5 χρόνια για όλα τα υπόλοιπα. Η τράπεζα απορρόφησε τη ζημία των 10 δισεκ. δολαρίων μετά την αρχική αποτίμηση των στοιχείων, ενώ η κυβέρνηση το 90% των επόμενων 10 δισεκ. δολαρίων ζημίας και η τράπεζα το υπόλοιπο 1 δισεκ. δολάρια. Επιπλέον, η κεντρική τράπεζα (Fed) χορήγησε πιστωτικό όριο για να καλύψει το 90% των υπολειπόμενων 98 δισεκ. δολαρίων και η Bank of America θα έπρεπε να καλύψει ακόμη 9,8 δισεκ. δολάρια³¹.

Τα σημαντικότερα παραδείγματα «εκτός ισολογισμού» παρέμβασης με τη δημιουργία «κακής τράπεζας» (bad bank) είναι η ίδρυση της NAMA στην Ιρλανδία το 2009 και η ίδρυση της SAREB στην Ισπανία το 2012. Η NAMA ιδρύθηκε ως μικτή AMC, (51% ιδιώτες, 49% κράτος), υπό μορφή οχήματος διαχείρισης, με διάρκεια ζωής τα 10 έτη και στόχο την άμεση μεταβίβαση, από τους ισολογισμούς των τραπεζών, των προβληματικών δανείων που είχαν σχέση με την αγορά ακινήτων. Χρηματοδοτήθηκε με έκδοση κρατικών ομολόγων και το χαρτοφυλάκιο της περιελάμβανε κυρίως εμπορικά ακίνητα, ένα σημαντικό ποσοστό των οποίων ήταν εκτός Ιρλανδίας. Παρόμοια είναι και η περίπτωση της SAREB, η οποία ιδρύθηκε επίσης ως μικτή AMC (55% ιδιώτες, 45% κράτος), με διάρκεια ζωής τα 15 έτη. Σε αντίθεση με την NAMA, η SAREB διέθετε χαρτοφυλάκιο αποτελούμενο κυρίως από κατοικίες, ενώ η χρηματοδότησή της έγινε με έκδοση δικών της ομολόγων εγγυημένων από το κράτος³².

³¹ Douglas J. Elliot, "Bad Bank" ..., ο.π., σ. 11.

³² Φαίδων Καλφάογλου, «Εναλλακτικές προσεγγίσεις...», ο.π., σ.73-74.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Εισαγωγικά

Το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) έχει καταστεί στην χώρα μας μείζον οικονομικό, αλλά και κοινωνικό πρόβλημα. Οι λόγοι της ραγδαίας αύξησης των NPLs, οι οποίοι αναπτύχθηκαν εκτενώς στην αρχή της παρούσας εργασίας, συνοψίζονται κυρίως στην οικονομική ύφεση των τελευταίων ετών (ως επακόλουθο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008) και στον υπερδανεισμό που προηγήθηκε.

Η επιτακτική ανάγκη λήψης βραχυπρόθεσμων μέτρων για την αντιμετώπιση του προβλήματος των υψηλών και αυξανόμενων ποσοστών μη εξυπηρετούμενων δανείων, οδήγησε στη διαμόρφωση του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου. Εξάλλου, η δημιουργία θεσμικού πλαισίου ήρθε και ως εκτέλεση ανειλημμένης υποχρέωσης της χώρας μας από το Μνημόνιο Κατανόησης (Memorandum of Understanding) της 19/08/2015 μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, σχέδιο του οποίου κυρώθηκε με τον ν. 4336/2015³³.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο εισήχθη με το **ν. 4354/2015** (άρθρα 1-3), ο οποίος καθορίζει την ίδρυση, το νομικό καθεστώς και την λειτουργία των εταιρειών διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων από τραπεζικά δάνεια ή πιστώσεις σε καθυστέρηση. Στην αιτιολογικά έκθεση του νόμου αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι: *«...Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις καθίσταται δυνατή η δημιουργία δευτερογενούς αγοράς μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η δημιουργία τέτοιας αγοράς θα είναι ωφέλιμη τόσο για τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και για τους οφειλέτες. Το πιστωτικό ίδρυμα θα μπορεί να ενισχύσει άμεσα τη ρευστότητά του εισπράττοντας άμεσα ένα τμήμα της*

³³ Νόμος 4336/2015, (ΦΕΚ Α 95/14-8-2015) «Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης».

αμοιβής του, το οποίο είναι αμφίβολο αν θα το εισέπραττε με αναγκαστική εκτέλεση και σε κάθε περίπτωση θα το εισέπραττε πολύ αργότερα. Από την άλλη πλευρά, ο δανειολήπτης θα μπορεί να λάβει από τον εκδοχέα πολύ ευνοϊκότερες προτάσεις ρύθμισης, απ' ό,τι θα μπορούσε να λάβει από το πιστωτικό ίδρυμα, διότι ο εκδοχέας θα έχει αγοράσει την απαίτηση σε τιμή μικρότερη της ονομαστικής αξίας και επομένως μια πρόταση ρύθμισης, που θα ήταν ζημιογόνα για το πιστωτικό ίδρυμα και δεν θα μπορούσε να προταθεί από αυτό, θα είναι κερδοφόρα για τον εκδοχέα».

Εν συνεχεία, ψηφίσθηκε ο νόμος **4389/2016**, με το άρθρο 70 του οποίου αντικαταστάθηκαν εξ ολοκλήρου τα άρθρα 1-3 του ν. 4354/2015 και προσετέθη νέο άρθρο 3^Α στον τελευταίο. Σκοπός των νέων αυτών διατάξεων ήταν να αντιμετωπιστούν ορισμένα από τα ζητήματα που είχαν ανακύψει υπό την αρχική έκδοση του νόμου. Επήλθαν έτσι μείζονος έκτασης και σημασίας τροποποιήσεις, ιδίως ως προς τις απαιτήσεις που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο μεταβίβασης, τα υποκείμενα των σχετικών συναλλαγών και την φορολογική μεταχείριση³⁴. Ενδεικτικά, η προϊσχύουσα μορφή του άρθρου 3 παρ. 1 και 2, προέβλεπε ότι σε μεταβίβαση υπόκεινται απαιτήσεις σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών, ενώ κατ' εξαίρεση απαιτήσεις εξυπηρετούμενες κανονικά μπορούσαν να μεταβιβασθούν μόνο εντός ομάδας με μη εξυπηρετούμενες απαιτήσεις κατά του ιδίου οφειλέτη. Το άρθρο 3, όπως ισχύει σήμερα, υπάγει στο πεδίο εφαρμογής του κάθε «σύμβαση πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων από συμβάσεις δανείων και πιστώσεων, που έχουν χορηγηθεί από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα».

Τροποποιήσεις στο ν. 4354/2015, επέφερε και ο νόμος **4393/2016** (άρθρα 4 & 10). Ακολούθως, με το άρθρο 48 του ν. **4472/2017**, τροποποιήθηκαν εκ νέου ορισμένες διατάξεις του ν. 4354/2015 και διευρύνθηκε ο σκοπός των εταιρειών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, προκειμένου να περιλαμβάνεται και η δυνατότητα διαχείρισης ακινήτων, υπό την αυστηρή προϋπόθεση, ότι τα ακίνητα αυτά είχαν επιβαρυνθεί με προσημειώσεις ή υποθήκες για εξασφάλιση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις που έχουν χορηγηθεί και πλέον τα ακίνητα αυτά ανήκουν στον εντολέα των εταιρειών αυτών.

³⁴ Ζαφείριος Τσολακίδης, «Μεταβίβαση απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια», *Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου*, ΙΣΤ/2016, σ.641-651, σ.643.

2. Εποπτικό πλαίσιο λειτουργίας των εταιρειών διαχείρισης και απόκτησης απαιτήσεων

I. Γενικά

Ο νόμος διακρίνει δυο δυνατότητες αντιμετώπισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs), την ανάθεση της διαχείρισής τους σε ειδικό φορέα και την μεταβίβασή τους σε άλλο νομικό πρόσωπο. Στην περίπτωση της ανάθεσης της διαχείρισης απαιτήσεων, δικαιούχος των απαιτήσεων παραμένει το πιστωτικό ίδρυμα και η εταιρεία αναλαμβάνει μόνο τη διαχείριση. Ο φορέας διαχείρισης δεν εμφανίζεται προς τα έξω ως δικαιούχος της απαίτησης, αλλά ενεργεί στο όνομα και για λογαριασμό του αναθέσαντος πιστωτικού ιδρύματος. Ως εκ τούτου, αν μια εταιρεία διαχείρισης προβεί σε διάθεση της απαίτησης τα αποτελέσματα αυτής ενεργούν αμέσως υπέρ και κατά του πιστωτικού ιδρύματος (ΑΚ 211). Στην περίπτωση της μεταβίβασης των απαιτήσεων, το πιστωτικό ίδρυμα αποξενώνεται από την απαίτηση, η οποία εντάσσεται στην περιουσία του αποκτώντος φορέα διαχείρισης απαιτήσεων³⁵.

Με το **άρθρο 1 του ν. 4354/2015**, όπως ισχύει, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την αδειοδότηση και την εποπτεία των **Εταιρειών Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ)**. Το πλαίσιο συμπληρώνει η υπ' αριθμόν 118/19.05.2017 Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής (ΠΕΕ) της Τράπεζας της Ελλάδος³⁶, με την οποία εξειδικεύεται το πλαίσιο για την ίδρυση και λειτουργία των εταιριών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, με βάση τις διατάξεις του ν. 4354/2015. Το πλαίσιο διαφοροποιείται μεταξύ των εταιριών που προτίθενται να ασκήσουν μόνο διαχείριση απαιτήσεων και αυτών που προτίθενται να ασκήσουν και τη δραστηριότητα αναχρηματοδότησης απαιτήσεων. Επίσης, στο άρθρο 1 προβλέπονται οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι **Εταιρείες Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΑΑΔΠ)**. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις

³⁵ Στο ίδιο, σ. 643.

³⁶ Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 118/19.5.2017, «Πλαίσιο για την ίδρυση και λειτουργία εταιριών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις του ν. 4354/2015 - Αντικατάσταση της ΠΕΕ 95/27.5.2016»

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/BogDocumentPEE/%CE%A0%CE%95%CE%95_118_19_05_2017.pdf

ΕΔΑΔΠ, ο νόμος δεν υπάγει την σύσταση και την λειτουργία των ΕΑΑΔΠ σε ειδική εποπτεία.

II. Το ρυθμιστικό πλαίσιο διαχείρισης απαιτήσεων

1. Η κατανομή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

Σύμφωνα με το άρθρο 1, παρ. 1^α του ν. 4354/2015 η διαχείριση των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις που χορηγούνται ή έχουν χορηγηθεί από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα (εξαιρουμένου του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων), ανατίθεται αποκλειστικά σε: **α)** ανώνυμες εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, ειδικού και αποκλειστικού σκοπού, με την επιφύλαξη, ωστόσο, της (περαιτέρω) αδειοδότησής τους για την αναχρηματοδότηση τέτοιων απαιτήσεων και **β)** σε εταιρείες που εδρεύουν σε κράτος – μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), με την προϋπόθεση ότι έχουν εγκατασταθεί νόμιμα στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος, με σκοπό τη διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις.

Από τη διατύπωση αυτή προκύπτει ότι ο νόμος φαίνεται περισσότερο ελαστικός για τις αλλοδαπές εταιρείες, σε σχέση με τις ελληνικές, αφού δεν επιβάλλει στις πρώτες να λειτουργούν με συγκεκριμένη νομική μορφή³⁷, ενώ δεν εισάγει αποκλειστικότητα του σκοπού τους ως προϋπόθεση για άσκηση δραστηριότητας³⁸.

Όπως ήδη ελέχθη, το άρθρο 48 του ν. 4472/2017 εισήγαγε τροποποιήσεις στις διατάξεις του ν. 4354/2015. Στις ως άνω εταιρείες επιτρέπεται πλέον και η διαχείριση των ακινήτων που αποτελούσαν ασφάλεια για τα δάνεια και τις πιστώσεις που έχουν χορηγηθεί και πλέον έχουν μεταβιβαστεί στον εντολέα των εταιρειών αυτών. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4472/2017 *«η διαχείριση περιλαμβάνει πράξεις διοίκησης του ακινήτου, ήτοι την εκμίσθωση αυτού, τη συντήρησή του και την επίβλεψή του, όπου αυτό είναι επιτρεπτό για λογαριασμό του κυρίου του ακινήτου»*. Στις εταιρείες αυτές δεν επιτρέπεται η απόκτηση, δια μεταβιβάσεως ή εκχωρήσεως ή από εθελοντική

³⁷ Ο ν. 4389/2016 προέβλεπε ότι οι αλλοδαπές εταιρείες θα λειτουργούσαν «με οποιονδήποτε νομικό τύπο αποδεκτό για ιδρύματα που διέπονται από τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/36/ (ΕΕL 176/338/27.6.2013). Η φράση αυτή απαλείφθηκε από το νόμο με το άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 4393/2016.

³⁸ Σπήλιος Αντ. Μουζάλας, «Ζητήματα από την εφαρμογή του Ν 4354/15, όπως ισχύει μετά τους Ν 4389/16 ως 4393/16 για τις εταιρείες διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις», *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, τ.1-2/2016 – Έτος 10^ο, σ. 28-37, σ. 32.

εκποίηση ή από πλειστηριασμό, ακίνητης περιουσίας που συνδέεται με τα δάνεια και τις πιστώσεις που αυτές διαχειρίζονται.

Οι πράξεις διαχείρισης των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις συνίστανται ιδίως στη νομική και λογιστική παρακολούθηση, την είσπραξη, τη διενέργεια διαπραγματεύσεων με τους οφειλέτες των προς διαχείριση απαιτήσεων και τη σύναψη συμβάσεων συμβιβασμού κατά την έννοια των άρθρων 871-872 ΑΚ ή ρύθμισης και διακανονισμού οφειλών σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας³⁹ της Τράπεζας της Ελλάδος (άρθρο 2, παρ. 2β του ν. 4354/2015).

Από την άλλη μεριά, ο νόμος επιτρέπει στις εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων να επεκτείνουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα στο πεδίο της αναχρηματοδότης (των δανείων ή πιστώσεων που ήδη διαχειρίζονται) ή της αναδιάρθρωσης της δανειολήπτριας επιχείρησης, δυνάμει ενός συγκεκριμένου σχεδίου αναδιάρθρωσης. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αναχρηματοδότηση και αναδιάρθρωση είναι η προηγούμενη συναίνεση του δικαιούχου της αρχικής απαίτησης, δηλαδή, είτε του πιστωτικού ιδρύματος είτε της εταιρείας απόκτησης απαιτήσεων.

Είναι προφανές, λοιπόν, ότι η αναχρηματοδότηση απαιτήσεων συνδέεται με την διαχείρισή τους, με την έννοια ότι αντικείμενο αναχρηματοδότησης επιτρέπεται να αποτελέσουν μόνον απαιτήσεις που βρίσκονται υπό τη διαχείριση της συγκεκριμένης εταιρείας, η οποία θα αναχρηματοδοτήσει αυτές. Περαιτέρω, γίνεται δεκτό ότι αν μια εταιρεία αναλαμβάνει τη διαχείριση απαιτήσεων μόνο από δάνεια, δεν θα χρηματοδοτεί απαιτήσεις από πίστωση και, αντιστοίχως, αν διαχειρίζεται απαιτήσεις μόνο από πιστώσεις δεν θα προβαίνει σε αναχρηματοδότηση απαιτήσεων από δάνειο⁴⁰.

2. Αδειοδότηση

Οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων λαμβάνουν ειδική άδεια και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η αίτηση χορήγησης άδειας σε εταιρεία προκειμένου

³⁹ Απόφαση της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος υπ' αριθ. 195/1/29.07.2016, Αναθεώρηση Κώδικα Δεοντολογίας του ν. 4224/2013.

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%95%CE%A0%CE%91%CE%98%20195_1.pdf

⁴⁰ Σπήλιος Αντ. Μουζάλας, «Ζητήματα από την εφαρμογή του Ν 4354/15...», ο.π., σ. 29.

να ασκήσει τη δραστηριότητα της διαχείρισης πρέπει να συνοδεύεται από τα ακόλουθα (άρθρο 1 παρ. 2, ν. 4354/2015):

- α) το καταστατικό της εταιρείας με όλες τις τροποποιήσεις,
- β) την ταυτότητα των νομικών και φυσικών προσώπων που κατέχουν άμεσα ή έμμεσα ειδική συμμετοχή στην εταιρεία,
- γ) την ταυτότητα των νομικών και φυσικών προσώπων που, ακόμη και αν δεν καταλαμβάνονται από την προηγούμενη περίπτωση, ασκούν έλεγχο επί της εταιρείας,
- δ) την ταυτότητα των μελών του διοικητικού συμβουλίου,
- ε) διάφορα ερωτηματολόγια που πρέπει να συμπληρωθούν,
- στ) την οργανωτική δομή και τις εσωτερικές διαδικασίες της εταιρείας,
- ζ) το επιχειρηματικό πλάνο της εταιρείας,
- η) εμπεριστατωμένη έκθεση όπου καταγράφονται διεξοδικά οι βασικές αρχές και μέθοδοι που θα διασφαλίζουν την επιτυχή αναδιάρθρωση δανείων και οποιαδήποτε επιπρόσθετη πληροφορία ζητηθεί από την ΤτΕ για την αξιολόγηση της αίτησης.

Όσον αφορά την αναχρηματοδότηση απαιτήσεων, παρέχεται αυτοτελής άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος. Από το νόμο προκύπτει ότι δεν επιτρέπεται αδειοδότηση εταιρείας μόνο για την αναχρηματοδότηση απαιτήσεων, αφού η τελευταία δραστηριότητα αποτελεί απλώς επέκταση της δραστηριότητας της εταιρείας διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις.

Παρότι και στις δυο περιπτώσεις απαιτείται άδεια από την ΤτΕ, ωστόσο, λεπτομερείς διατάξεις στο νόμο υπάρχουν μόνο για την πρώτη περίπτωση, δηλαδή της διαχείρισης απαιτήσεων. Η ασυμμετρία αυτή δικαιολογείται, εν μέρει, από το γεγονός ότι η δραστηριοποίηση στην αναχρηματοδότηση απαιτήσεων προϋποθέτει ότι η εταιρεία έχει ήδη λάβει άδεια για την διαχείριση απαιτήσεων, οπότε η εκ νέου παροχή πληροφοριών θα ήταν ίσως περιττή⁴¹. Πάντως, είναι γεγονός ότι η αναχρηματοδότηση απαιτήσεων έχει ιδιαιτερότητες και απαιτεί μια υποδομή διαφορετική από εκείνη την οποία διαθέτει μια εταιρεία που απλώς διαχειρίζεται τις απαιτήσεις αυτές και κατ'

⁴¹ Στο ίδιο, σ. 30.

επέκταση η δραστηριότητα αυτή πρέπει να εντάσσεται σε ενδεδειγμένο έλεγχο από την αρμόδια εποπτική αρχή της ΤτΕ.

Η υπ' αριθμόν 118/19.05.2017 Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής (ΠΕΕ) της Τράπεζας της Ελλάδος καθορίζει τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις για την παροχή άδειας στις εταιρείες αυτές, καθώς και τους κανόνες εποπτείας τους και διαχωρίζει το πλαίσιο ανάλογα με το είδος της επιθυμητής δραστηριότητας (μόνο διαχείριση απαιτήσεων ή διαχείριση και αναχρηματοδότηση απαιτήσεων).

Η Τράπεζα της Ελλάδος αξιολογεί τις αιτήσεις και χορηγεί την άδεια εφόσον:

- η εταιρεία είναι σε θέση να συμμορφωθεί με τις διατάξεις του νόμου
- τα πρόσωπα των περιπτώσεων β', γ' και δ' του άρθρου 1 παρ. 2, ν. 4354/2015 (φυσικά και νομικά πρόσωπα που κατέχουν ειδικές συμμετοχές ή ασκούν έλεγχο στην εταιρεία, μέλη ΔΣ) έχουν καλή φήμη, εμπειρία και επαρκή γνώση
- η εταιρεία διαθέτει οργανωτική δομή κατάλληλη για τις υπηρεσίες που θα παρέχει
- υφίσταται αναλυτικό πλάνο για τις δράσεις, τη στρατηγική και τους διαθέσιμους πόρους
- δεν υφίστανται επαγγελματικές ή συγγενικές σχέσεις μεταξύ των προσώπων των περιπτώσεων β', γ' και δ' του άρθρου 1 παρ. 2 και οποιωνδήποτε άλλων προσώπων με υψηλά αξιώματα και θέσεις στην εποπτεύουσα αρχή, ώστε να παρεμποδίζεται η αποτελεσματική λειτουργία της εποπτείας.

Αν η Τράπεζα της Ελλάδος διαπιστώσει ότι η ίδρυση της εταιρείας ή η εξαγορά συμμετοχής σε αυτή υποκρύπτει ή αποσκοπεί στη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, αρνείται τη χορήγηση της άδειας ή δεν επιτρέπει την απόκτηση ή την αύξηση ειδικής συμμετοχής.

Στην επίσημη ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος τηρείται ενημερωμένος κατάλογος των εταιρειών που έχουν λάβει άδεια, βάσει του ν. 4354/2015⁴². Οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων που έχουν λάβει άδεια σήμερα από την ΤτΕ είναι οι εξής:

⁴² <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx>
Τελευταία πρόσβαση, 08-01-2018

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ Ν. 4354/2015, ΟΠΩΣ ΙΣΧΥΕΙ (ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2017)

	Όνομα Εταιρείας	Διεύθυνση
1	Ceral Hellas Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (πρώην "Aktua Ελλάς Χρηματοοικονομικές Λύσεις Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις")	Λ. ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ 2-4, ΠΥΡΓΟΣ ΑΘΗΝΩΝ, ΚΤΗΡΙΟ Α', 115 27 ΑΘΗΝΑ
2	Eurobank FPS Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις	ΚΥΠΡΟΥ 27 & ΑΡΧΙΜΗΔΟΥΣ, 18346 ΜΟΣΧΑΤΟ
3	ΘΕΑ ΑΡΤΕΜΙΣ Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις	ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 8, 10679, ΑΘΗΝΑ
4	PILLARSTONE ΕΛΛΑΣ Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις	ΟΘΩΝΟΣ 6, 10563, ΑΘΗΝΑ
5	RESOLUTE ASSET MANAGEMENT Ανώνυμος Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις	ΒΟΥΛΗΣ 14, 10563, ΑΘΗΝΑ
6	Independent Portfolio Management Ανώνυμη Εταιρία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (Ε.Δ.Α.Δ.Π.) [IPM]	ΖΑΛΟΓΓΟΥ 4, 15343, ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
7	UCI ΕΛΛΑΣ Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις	ΑΓΓΕΛΟΥ ΠΥΡΡΗ 5, ΤΚ 11527, ΑΘΗΝΑ
8	B2KAPITAL Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις	ΚΟΡΑΗ 3, ΤΚ 10564, ΑΘΗΝΑ
9	DV01 Asset Management-Δανειακή Βελτίωση Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις	ΘΑΛΟΥ 4, ΤΚ 10558, ΑΘΗΝΑ
10	QQUANT MASTER SERVICER Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις	ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ 16, ΤΚ 15125, ΑΜΑΡΟΥΣΙΟ ΑΤΤΙΚΗΣ

3. Αναστολή και ανάκληση άδειας

Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί με απόφασή της να αναστείλει την χορηγηθείσα άδεια όταν: α) σταθμίζοντας τη βαρύτητα των παραβάσεων που προβλέπονται στην παρ. 13 του άρθρου 1 του ν. 4354/2015, αποφασίζει να μην προχωρήσει σε ανάκληση και β) για λοιπές παραβάσεις του παρόντος νόμου και των αποφάσεων της ΤτΕ. Ταυτόχρονα δε, προβαίνει σε έγγραφες συστάσεις προς την εταιρεία και θέτει εύλογη προθεσμία (3 μήνες) για συμμόρφωση. Κατά το ως άνω χρονικό διάστημα η εταιρεία μπορεί να ασκεί μόνο τις δραστηριότητες που της επιτρέπονται ρητώς, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην απόφαση αναστολής.

Περαιτέρω, η ΤτΕ δύναται να ανακαλεί χορηγηθείσες άδειες όταν η εταιρεία: α) εξασφάλισε την άδεια βάσει ψευδών ή παραπλανητικών στοιχείων ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, β) δεν πληροί πλέον τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες χορηγήθηκε η άδεια λειτουργίας της, γ) έχει διαπράξει σημαντικές παραβάσεις του νόμου 4354/2015 και των αποφάσεων της ΤτΕ, δ) χρησιμοποιείται ως μέσο για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδοτεί εγκληματικές δραστηριότητες, ε) έχει υποπέσει σε άλλη παράβαση που προβλέπει ανάκληση της άδειας, σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, στ) εμποδίζει με οποιονδήποτε τρόπο τον εποπτικό έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος, ζ) παραβιάζει διατάξεις νόμου ή αποφάσεις της ΤτΕ που αφορούν στην εποπτεία και στον τρόπο λειτουργίας των εταιρειών διαχείρισης και θ) δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις της περίπτωσης γ' παρ. 1, ν. 4354/2015.

Μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία τερματισμού δραστηριοτήτων, η εταιρεία της οποία η άδεια ανακλήθηκε, παραμένει υπό την εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

4. Μετοχικό κεφάλαιο

Ο νόμος επιβάλλει στις εταιρείες που αδειοδοτούνται για τη διαχείριση απαιτήσεων να διατηρούν, κάθε στιγμή, ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο, ύψους 100.000 ευρώ, ολοσχερώς καταβεβλημένο. Σε περίπτωση δε που η εταιρεία λάβει και πρόσθετη άδεια για την αναχρηματοδότηση απαιτήσεων, οφείλει να έχει καταβάλει σε μετρητά το ποσό των 4.500.000 ευρώ ως ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο.

III. Το ρυθμιστικό πλαίσιο απόκτησης απαιτήσεων

1. Η μεταβίβαση απαιτήσεων στο ελληνικό δικαιοσύστημα

Η μεταβίβαση απαιτήσεων προβλέπεται στην ελληνική έννομη τάξη από διάφορα νομοθετήματα που εξειδικεύουν, κατά περίπτωση, το αντικείμενο και το σκοπό της μεταβίβασης. Γενική ισχύος είναι οι διατάξεις των άρθρων 455-470 του Αστικού Κώδικα, που θεσπίζουν την εκχώρηση ως εκποιητική δικαιοπραξία των πάσης φύσεως απαιτήσεων.

Εκτός από το γενικό δίκαιο εκχώρησης του ΑΚ, μεταβίβαση απαιτήσεων προβλέπεται επίσης: α) στο άρθρο 39 Ν.Δ. 17.7/13.8.1923, το οποίο θεσπίζει την λεγόμενη «ενεχυρική» εκχώρηση απαιτήσεων, β) στο ν. 1905/1990 που προβλέπει την εκχώρηση απαιτήσεων στο πλαίσιο πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), γ) στο ν. 2844/2000 που προβλέπει την εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων, δ) στο ν. 3156/2003 για την εκχώρηση απαιτήσεων προς εταιρεία ειδικού σκοπού στο πλαίσιο τιτλοποίησης και ε) στο ν. 3301/2004 που προβλέπει την εκχώρηση («συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας με μεταβίβαση τίτλου») ως μορφή εξασφάλισης⁴³.

Το μεγάλο πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων δημιούργησε την ανάγκη διαμόρφωσης μιας «αγοράς» μη εξυπηρετούμενων δανείων, προκειμένου να είναι εφικτή η γενικευμένη μεταβίβαση από τα πιστωτικά ιδρύματα ομάδων απαιτήσεών τους από δάνεια και πιστώσεις. Οι ήδη υπάρχουσες ρυθμίσεις κρίθηκε ότι δεν επαρκούν και έτσι με την θέσπιση του ν. 4354/2015 ιδρύθηκε ένα οργανωμένο πλαίσιο για την μεταβίβαση (απόκτηση) απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, που εμπεριέχει ειδικούς κανόνες και προϋποθέσεις.

2. Το πεδίο εφαρμογής του ν. 4354/2015 για την μεταβίβαση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις

α) Υποκειμενικό

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1, περ. β' του ν. 4354/2015, η δυνατότητα μεταβίβασης απαιτήσεων από πιστώσεις και δάνεια παρέχεται σε **πιστωτικά** ή

⁴³ Ζαφείριος Τσολακίδης, «Μεταβίβαση απαιτήσεων...», ο.π., σ. 642.

χρηματοδοτικά ιδρύματα⁴⁴, πλην του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων. Ωστόσο, κατά την αρχική μορφή του νόμου (άρθρο 3 παρ. 1) στο πεδίο εφαρμογής του ενέπιπταν και οι εκχωρήσεις απαιτήσεων από Εταιρείες Ειδικού Σκοπού του άρθρου 10 του ν. 3156/2003 και από Εταιρείες Μεταβίβασης Απαιτήσεων⁴⁵, οι οποίες επρόκειτο να συσταθούν κατά τις διατάξεις του ν. 4354/2015. Παρότι ο (νεότερος) νομοθέτης παραλείπει την ρητή αναφορά στα ως άνω νομικά πρόσωπα που προέβλεπε η προϊσχύουσα μορφή, μπορεί να θεωρηθεί ότι το πεδίο εφαρμογής του (νέου) νόμου καταλαμβάνει τόσο την μεταβίβαση από εταιρείες ειδικού σκοπού προς εταιρείες απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (ΕΑΑΔΠ), όσο και την (περεταίρω) μεταβίβαση από εταιρείες απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (ΕΑΑΔΠ) προς άλλες αντίστοιχες εταιρείες⁴⁶.

Ως προς τα πρόσωπα που επιτρέπεται από το νόμο να αποκτούν απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις, ορίζονται περιοριστικά στο νόμο. Σύμφωνα, λοιπόν, με το άρθρο 1 παρ. 1 περ. β' του ν. 4354/2015, απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις επιτρέπεται να αποκτούν μόνον:

- α)** ανώνυμες εταιρείες που σύμφωνα με το καταστατικό τους μπορούν να προβαίνουν σε απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, εδρεύουν στην Ελλάδα και καταχωρίζονται στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ),
- β)** εταιρείες που έχουν έδρα στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, που σύμφωνα με το καταστατικό τους μπορούν να προβαίνουν σε απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, υπό την επιφύλαξη διατάξεων της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και
- γ)** εταιρείες που έχουν έδρα σε τρίτες χώρες, που σύμφωνα με το καταστατικό τους μπορούν να προβαίνουν σε απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, υπό την

⁴⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 στοιχείο 1 του Κανονισμού ΕΕ/575/2013, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 3 περ. 1 του ν. 4261/2014, «πιστωτικό ίδρυμα» είναι η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 στοιχείο 26 τους ως άνω Κανονισμού, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 3 περ. 22 του ν. 4261/2014, «χρηματοδοτικό ίδρυμα» συνιστά η επιχείρηση, πλην πιστωτικού ιδρύματος και επιχείρησης επενδύσεων, η κύρια δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην απόκτηση συμμετοχών ή στην άσκηση μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες που παρατίθενται στα σημεία 2 έως 12 και στο σημείο 15 του παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ (χορήγηση πιστώσεων, υπηρεσίες πληρωμών, χρηματοδοτική μίσθωση, έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος κ.α.).

⁴⁵ Σύμφωνα με το ν. 4354/2015, όπως πλέον ισχύει, οι εν λόγω εταιρείες ονομάζονται «Εταιρείες Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΑΑΔΠ).

⁴⁶ Ζαφείριος Τσολακίδης, «Μεταβίβαση απαιτήσεων...», ο.π., σ. 645.

επιφύλαξη διατάξεων της ενωσιακής νομοθεσίας, οι οποίες έχουν τη διακριτική ευχέρεια να εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος.

β) Αντικειμενικό

Κατά την προϊσχύουσα μορφή του νόμου 4354/2015, ήταν δυνατή η μεταβίβαση μόνο για απαιτήσεις σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών ενώ, κατ' εξαίρεση, απαιτήσεις εξυπηρετούμενες κανονικά μπορούσαν να μεταβιβασθούν μόνο εντός ομάδας με μη εξυπηρετούμενες απαιτήσεις κατά του ιδίου οφειλέτη. Μετά τις αλλαγές που επέφερε ο ν. 4389/2016, στο ρυθμιστικό πεδίου του νόμου εμπίπτει η εκχώρηση κάθε απαίτησης από δάνεια ή πίστωση, ληξιπρόθεσμη ή μη ⁴⁷. Παραμένει, πάντως, ένα πλαίσιο προστασίας ως προς τις απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις με υποθήκη ή με προσημείωση υποθήκης πρώτης κατοικίας σε ακίνητα αντικειμενικής αξίας έως 140.000 ευρώ. Ως προς τις απαιτήσεις αυτές η εφαρμογή του άρθρου 3 του νόμου αναστέλλεται μέχρι και την 31^η Δεκεμβρίου 2017.

Η διάταξη του άρθρου 3 του ν. 4354/2015 διέπει κάθε απαίτηση από δάνειο ανεξάρτητα από τον σκοπό για τον οποίο αυτό είχε χορηγηθεί (καταναλωτικό, στεγαστικό, επιχειρηματικό ή άλλο). Επιπλέον, ως απαίτηση από δάνειο νοείται η απαίτηση για απόδοση του κεφαλαίου, των τόκων (συμβατικών ή νόμιμων), των τόκων εξ ανατοκισμού, των εξόδων κ.ο.κ..

Αντιστοίχως, το άρθρο 3 του ν. 4354/2015 διέπει κάθε απαίτηση από παροχή πίστωσης, η οποία μπορεί να απορρέει όχι μόνο από την τυπική περίπτωση ανοίγματος πιστώσεως, αλλά και από πιστωτικές συμβάσεις όπως το factoring και το forfaiting ή προεξόφληση απαιτήσεων. Και εδώ υπάρχει απαίτηση απόδοσης κεφαλαίου, τόκων και εξόδων.⁴⁸

3) Προϋποθέσεις και πλαίσιο λειτουργίας των εταιρειών απόκτησης απαιτήσεων

Προϋπόθεση του κύρους της πώλησης απαιτήσεων (άρθρο 1 παρ. 1 περ. γ' ν. 4354/2015) είναι να έχει υπογραφεί συμφωνία ανάθεσης διαχείρισης μεταξύ της εταιρείας απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις και εταιρείας διαχείρισης.

⁴⁷ Στο ίδιο, σ. 647.

⁴⁸ Στο ίδιο, σ. 647.

Η προϋπόθεση αυτή οφείλει να πληρούται σε κάθε περαιτέρω μεταβίβαση. Επιπλέον, τα δικαιώματα που απορρέουν από τις μεταβιβαζόμενες λόγω πώλησης απαιτήσεις μπορεί να ασκηθούν μόνο μέσω των εταιρειών διαχείρισης. Ως εκ τούτου αποκλείεται η δυνατότητα οι δυο δραστηριότητες (διαχείριση/απόκτηση απαιτήσεων) να ασκούνται από την ίδια εταιρεία.

Ωστόσο, ο νόμος δεν απαιτεί οι εταιρείες απόκτησης απαιτήσεων να έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την απόκτηση απαιτήσεων. Περαιτέρω, οι εταιρείες απόκτησης απαιτήσεων δεν αποτελούν άμεσα αντικείμενο προληπτικής εποπτείας. Τούτο όμως αντισταθμίζεται από την πρόβλεψη ότι η μεταβίβαση επιτρέπεται μόνον εάν ο αποκτών έχει υπογράψει σύμβαση διαχείρισης των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων με εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων που αδειοδοτείται και εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Απουσιάζει, δηλαδή, η κρατική εποπτεία κατά την ίδρυση και λειτουργία των εταιρειών απόκτησης απαιτήσεων, διότι ο ν. 4354/2015 την μεταθέτει σε ένα ήδη εποπτευόμενο από την ΤτΕ φορέα, τις εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων.

Όταν ο φορέας απόκτησης απαιτήσεων είναι εταιρεία με έδρα σε τρίτες χώρες, δεν θα πρέπει η έδρα αυτή να βρίσκεται σε κράτος που έχει προνομιακό φορολογικό καθεστώς ή φορολογικώς μη συνεργάσιμο. Εφόσον οι εταιρείες απόκτησης απαιτήσεων εδρεύουν στην Ελλάδα, θα πρέπει να έχουν την μορφή ανώνυμης εταιρείας και το καταστατικό τους να προβλέπει τη δυνατότητα απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις.

Επίσης, ο νόμος δεν απαιτεί οι εταιρείες απόκτησης απαιτήσεων να διατηρούν ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο, πράγμα που συναρτάται πιθανόν με την έλλειψη άμεσης εποπτείας από την Τράπεζα της Ελλάδος. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, για να αποκτήσει μια εταιρεία απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις θα πρέπει να διαθέτει μια απαραίτητη κεφαλαιακή βάση⁴⁹.

Σύμφωνα με τα παραπάνω καθίσταται προφανές ότι η μεταβίβαση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις δεν υπόκειται σε ουσιώδεις περιορισμούς. Τούτο αντισταθμίζεται με την εξομοίωση, σε μεγάλο βαθμό, της νομικής μεταχείρισης των εταιρειών απόκτησης απαιτήσεων με αυτήν των πιστωτικών ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1 παρ. 22 ν. 4354/2015 οι εταιρείες απόκτησης

⁴⁹ Σπήλιος Αντ. Μουζάλας, «Ζητήματα από την εφαρμογή του Ν 4354/15...», ο.π., σ. 33.

απαιτήσεων (και οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων) «θεωρούνται δανειστές και προμηθεύτριες κατά την έννοια του ν. 2251/1994 (Α' 191) και υποχρεούνται να συμμορφώνονται με την κείμενη νομοθεσία περί Προστασίας Καταναλωτή, όπως αυτή κάθε φορά εφαρμόζεται και ισχύει, με τον Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών (Β' 2289/2014), με τους κανόνες που διέπουν τη χορήγηση δανείων και πιστώσεων που ισχύουν για τα πιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένης της οδηγίας 2014/17, καθώς και με όλες τις σχετικές με χορηγούμενα από πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα δάνεια και πιστώσεις αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και να λαμβάνουν ειδική μέριμνα για κοινωνικά ευπαθείς ομάδες».

Η μεταβίβαση απαιτήσεων σε πρόσωπα που δεν πληρούν τις ως άνω προϋποθέσεις δεν επηρεάζεται από τις διατάξεις του ν. 4354/2015. Μπορεί για παράδειγμα να μεταβιβασθούν απαιτήσεις με σκοπό την τιτλοποίηση προς εταιρεία ειδικού σκοπού του ν. 3156/2003 ή απαιτήσεις στο πλαίσιο factoring προς εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων⁵⁰.

3. Συμβάσεις ανάθεσης διαχείρισης

Στο άρθρο 2 του ν. 4354/2015 ρυθμίζεται η ανάθεση στις εταιρείες που πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις και έχουν λάβει άδεια από την ΤτΕ για την διαχείριση απαιτήσεων από συμβάσεις δανείων ή/και πιστώσεων που έχουν χορηγηθεί ή χορηγούνται από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, πλην του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

Η σύμβαση ανάθεσης διαχείρισης απαιτήσεων υπόκειται σε συστατικό έγγραφο τύπο και περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο περιεχόμενο τα ακόλουθα:

- Τις προς διαχείριση απαιτήσεις και το τυχόν στάδιο μη εξυπηρέτησης κάθε απαίτησης.
- Τις πράξεις της διαχείρισης, οι οποίες μπορεί να συνίστανται ιδίως στη νομική και λογιστική παρακολούθηση, την είσπραξη, τη διενέργεια διαπραγματεύσεων με τους οφειλέτες των προς διαχείριση απαιτήσεων

⁵⁰ Ζαφείριος Τσολακίδης, «Μεταβίβαση απαιτήσεων...», ο.π., σ. 646.

και τη σύναψη συμβάσεων συμβιβασμού κατά την έννοια των άρθρων 871 και 872 ΑΚ ή ρύθμισης και διακανονισμού οφειλών σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας.

- Την καταβλητέα αμοιβή διαχείρισης, η οποία σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να μετακυλίεται στον υπόχρεο καταβολής της απαίτησης.

Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει τη δυνατότητα με απόφασή της να εξειδικεύει περεταίρω το ελάχιστο περιεχόμενο της σύμβασης, ενώ τα σχέδια των συμβάσεων διαχείρισης εποπτεύονται από την ίδια (άρθρο 2 παρ. 3).

Εξάλλου, οι εταιρείες διαχείρισης νομιμοποιούνται, ως μη δικαιούχοι διάδικοι, να ασκήσουν κάθε ένδικο βοήθημα και να προβαίνουν σε κάθε άλλη δικαστική ενέργεια για την είσπραξη των υπό διαχείριση απαιτήσεων, ενώ το δεδικασμένο των σχετικών αποφάσεων ισχύει υπέρ και κατά του δικαιούχου της απαίτησης (άρθρο 2 παρ. 4).

Στις περιπτώσεις ανάθεσης της διαχείρισης απαιτήσεων δεν χειροτερεύει η ουσιαστική και δικονομική θέση του οφειλέτη και του εγγυητή και δεν επιτρέπεται μονομερής τροποποίηση όρου της σύμβασης, καθώς και του επιτοκίου (άρθρο 3 παρ. 7 εδ. α').

Τέλος, οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων έχουν την δυνατότητα να προσλαμβάνουν εταιρείες ενημέρωσης οφειλετών για ληξιπρόθεσμες οφειλές, οι οποίες λειτουργούν σύμφωνα με το ν. 3758/2009⁵¹, ή αντίστοιχου σκοπού εταιρείες που λειτουργούν σε κράτος – μέλος της ΕΕ ή κράτος μέλος του ΕΟΧ. Οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων κατά τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων οφείλουν να ακολουθούν τις ρυθμίσεις του ν. 3758/2009 (άρθρο 2 παρ.5). Δεν αποκλείεται η δυνατότητα συγχώνευσης της εταιρείας διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις με εταιρεία ενημέρωσης οφειλετών του ν. 3758/2009. Έτσι έγινε και στην περίπτωση της «Eurobank FPS Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις», η οποία τον Αύγουστο του 2017 απορρόφησε την εταιρεία με την επωνυμία «Eurobank Υπηρεσίες Ενημέρωσης Οφειλετών Α.Ε.». Μετά τη συγχώνευση η ως άνω εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων δύναται να διενεργεί ενημέρωση οφειλετών κατά το ν. 4354/2015 σε συνδυασμό με το ν. 3758/2009 ή να

⁵¹ Νόμος 3758/2009, (ΦΕΚ Α 68/5-5-2009), «Εταιρείες Ενημέρωσης οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις και άλλες διατάξεις».

αναθέτει περαιτέρω την ενημέρωση των οφειλετών σε άλλες εταιρείες ενημέρωσης του ν. 3758/2009.

4. Συμβάσεις πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις

Το άρθρο 1 παρ. 1 περ. β' του ν. 4354/2015 ορίζει ότι η μεταβίβαση απαιτήσεων από πιστώσεις και δάνεια *«μπορεί να λάβει χώρα μόνο λόγω πώλησης, δυνάμει σχετικής έγγραφης συμφωνίας, σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 3»*. Συνεπώς, η εκχώρηση των εν λόγω απαιτήσεων μπορεί να έχει αιτία μόνο την πώλησή τους. Κατ' εξαίρεση, κατά το άρθρο 1 παρ. 1 περ. δ' ν. 4354/2015, *«οι διατάξεις του παρόντος δεν επηρεάζουν την εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 3156/2003 (Α' 157), ν. 1905/1990 (Α' 147), 1665/1986 (Α' 194), 3606/2007 (Α' 195) και 4261/2014 (Α' 107)»*. Επιτρέπεται, δηλαδή, η εκχώρηση απαιτήσεων όχι μόνο λόγω πώλησης αλλά και για κάποια από τις αιτίες που προβλέπεται από τις ανωτέρω διατάξεις (τιτλοποίηση απαιτήσεων ή στο πλαίσιο σύμβασης factoring κ.α.).

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1, για την μεταβίβαση απαιτήσεων από συμβάσεις και δάνεια απαιτείται κατάρτιση σύμβασης, η οποία υπόκειται σε συστατικό έγγραφο τύπο και το αντικείμενο αυτής μπορεί να αφορά είτε μεμονωμένες απαιτήσεις είτε ομάδες απαιτήσεων κατά οποιουδήποτε δανειολήπτη. Εν προκειμένω μάλιστα ο νόμος ορίζει ρητά ότι το άρθρο 479 ΑΚ⁵² δεν εφαρμόζεται και αποκλείεται έτσι η ευθύνη του αποκτώντος τις απαιτήσεις έναντι δανειστών του μεταβιβάζοντος. Η ρύθμιση αυτή είναι, ως ένα σημείο, εύλογη διότι η ευθύνη αυτή θα αποτελούσε σαφές αντικίνητρο για την μεταβίβαση. Τίθεται, ωστόσο, το ερώτημα αν η ρύθμιση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της ισότητας, αφού οι δανειστές ορισμένων οφειλετών φαίνεται ότι τυγχάνουν μικρότερης προστασίας από δανειστές άλλων οφειλετών⁵³.

⁵² Άρθρο 479 ΑΚ: «Αν με σύμβαση μεταβιβάστηκε περιουσία ή επιχείρηση, αυτός που αποκτά ευθύνεται απέναντι στο δανειστή έως την αξία των μεταβιβαζόμενων στοιχείων για τα χρέη που ανήκουν στην περιουσία ή στην επιχείρηση. Η ευθύνη αυτού που μεταβιβάζει εξακολουθεί να υπάρχει.

Αντίθετη συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων που βλάπτει τους δανειστές είναι άκυρη απέναντί τους».

⁵³ Ζαφείριος Τσολακίδης, «Μεταβίβαση απαιτήσεων...», ο.π., σ. 649.

Οι εν λόγω συμβάσεις καταχωρίζονται σε ειδικό δημόσιο βιβλίο. Από την ημερομηνία της καταχώρισης επέρχεται και η μεταβίβαση των πωλούμενων απαιτήσεων του μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος. Συμφωνίες μεταξύ μεταβιβάζοντος πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος και δανειοληπτών περί ανεκχώρητου των μεταξύ τους απαιτήσεων δεν αντιτάσσονται στον εκδοχέα (άρθρο 3 παρ. 3). Με τον τρόπο αυτό ο νομοθέτης θέτει εκποδών την επί τη βάσει της ιδιωτικής αυτονομίας καταρτισθείσα συμφωνία περί ανεκχώρητου κατ' άρθρο 466 ΑΚ⁵⁴. Η αναγγελία της καταχώρισης γίνεται προς τους οφειλέτες και τους εγγυητές με κάθε πρόσφορο μέσο (άρθρο 3 παρ. 4).

Όπως προαναφέρθηκε, προϋπόθεση του κύρους της πώλησης απαιτήσεων είναι ο αποκτών να έχει υπογράψει σύμβαση ανάθεσης διαχείρισης με αδειοδοτημένη από την ΤτΕ εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις. Περαιτέρω προϋπόθεση για να προσφερθούν προς πώληση απαιτήσεις πιστωτικών ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων είναι να έχει προσκληθεί με εξώδικη πρόσκληση ο δανειολήπτης και ο εγγυητής, 12 μήνες πριν από την προσφορά, προκειμένου να διακανονίσει τις οφειλές του, βάσει γραπτής πρότασης κατάλληλης ρύθμισης με συγκεκριμένους όρους αποπληρωμής σύμφωνα και με τις διατάξεις του Κώδικα Δεοντολογίας. Σκοπός της ρύθμισης αυτής είναι να αποτραπεί ο αιφνιδιασμός των οφειλετών, στους οποίους δίνεται η ευκαιρία να ρυθμίσουν την οφειλή τους πριν η κατ' αυτών απαίτηση εκχωρηθεί σε τρίτους. Η παραπάνω εξώδικη πρόσκληση δεν απαιτείται στις περιπτώσεις επίδικων ή ήδη επιδικασθέντων απαιτήσεων και απαιτήσεων κατά μη συνεργάσιμων οφειλετών (άρθρο 3 παρ. 2).

Και εδώ, όπως και στην διαχείριση απαιτήσεων, η ουσιαστική και δικονομική θέση του οφειλέτη και του εγγυητή δεν χειροτερεύει και δεν επιτρέπεται η μονομερής τροποποίηση όρου της σύμβασης, καθώς και του επιτοκίου.

Εφόσον ολοκληρωθεί η μεταβίβαση, η απαίτηση εξέρχεται από τον ισολογισμό του πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος και ενώνεται με την περιουσία της εταιρείας απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (ΕΑΑΔΠ). Η εταιρεία

⁵⁴ Απόστολος Δ. Τασίκας, «Μεταβίβαση απαιτήσεων...», ο.π., σ. 996.

απόκτησης απαιτήσεων μπορεί πλέον να την διαθέτει και να την διεκδικεί ιδίω δικαίω⁵⁵.

5. Η εννοιολογική ένταξη των εταιρειών του νόμου 4354/2015

Ο νόμος 4354/2015 εκλαμβάνει τους φορείς που δραστηριοποιούνται στη διαχείριση, αναχρηματοδότηση και απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, ως ειδικές ανώνυμες εταιρείες και όχι ως επενδυτικά κεφάλαια (investments funds) ή διαχειριστές περιουσίας (asset managers), έστω κι αν επιτρέπεται η δραστηριοποίηση στην Ελλάδα αλλοδαπών εταιρειών ανεξάρτητα από τη νομική μορφή με την οποία θα λειτουργούν.

Το συμπέρασμα αυτό συνάγεται από τον τρόπο λειτουργίας των εταιρειών αυτών όπως αποτυπώνεται στο νόμο. Ενδεικτικά, ως προς τις εταιρείες απόκτησης απαιτήσεων, ο ν. 4354/2015 ενώ ρυθμίζει το στάδιο της σύμβασης απόκτησης απαιτήσεων, δεν περιέχει όμως κάποια πρόβλεψη για το στάδιο μετά την απόκτηση απαιτήσεων (π.χ. για ζητήματα που έχουν να κάνουν με τον χειρισμό εμπράγματων εξασφαλίσεων των δανείων και των πιστώσεων από τα οποία πηγάζουν οι απαιτήσεις που απέκτησαν), ούτε απαιτεί να υπάρχει μια υποδομή που θα επιτρέπει την αποτελεσματική λειτουργία τους. Για τις εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων περιέχει μια γενική αναφορά για «οργανωτική δομή» και «εσωτερικές διαδικασίες» (άρθρο 1 παρ. 2 στοιχείο στ'). Περαιτέρω, η αντιμετώπιση των εταιριών διαχείρισης και απόκτησης απαιτήσεων, ως ειδικών ανωνύμων εταιρειών και όχι ως επενδυτικών κεφαλαίων, συνεπάγεται την έλλειψη κανόνων σχετικά με την πολιτική τοποθετήσεων αυτών των εταιρειών στους τομείς της απόκτησης ή αναχρηματοδότησης απαιτήσεων, αυξάνοντας σημαντικά τον επενδυτικό κίνδυνο⁵⁶.

Αν και στην πραγματικότητα οι οντότητες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της διαχείρισης και απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις προσομοιάζουν περισσότερο με τους φορείς διαχείρισης περιουσίας (asset management), ο ν. 4354/2015 δεν προβλέπει τη δυνατότητα συγκρότησης ειδικών επενδυτικών

⁵⁵ Ζαφείριος Τσολακίδης, «Μεταβίβαση απαιτήσεων...», ο.π., σ. 649.

⁵⁶ Σπήλιος Αντ. Μουζάλας, «Ζητήματα από την εφαρμογή του Ν 4354/15...», ο.π., σ. 34.

κεφαλαίων τα οποία θα διαχειρίζεται κάποιος φορέας άσκησης επενδυτικής διαχείρισης⁵⁷. Επιπλέον, υφίσταται ήδη ένα ειδικό νομοθετικό πλαίσιο που διαγράφεται από το νόμο 4209/2013⁵⁸, ο οποίος συνιστά μεταφορά της οδηγίας 2011/61/ΕΚ⁵⁹ σχετικά με τους διαχειριστές οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων.

6. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων του δανειολήπτη.

Α) Το ζήτημα της χορήγησης των προσωπικών δεδομένων οφειλετών και τρίτων προσώπων.

Είναι προφανές ότι τόσο η ανάθεση διαχείρισης απαιτήσεων όσο και η μεταβίβαση αυτών συνδέεται άμεσα με ζητήματα που άπτονται της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα. Οι τράπεζες οφείλουν να μεταβιβάσουν στον αποκτώντα πλήθος προσωπικών πληροφοριών («δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα» υπό την έννοια του άρθρου 2 στοιχ. α΄ του ν. 2472/1997⁶⁰) του οφειλέτη φυσικού προσώπου, διότι οι πληροφορίες αυτές είναι αναγκαίες για την ενάσκηση των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων (ΑΚ 456). Δημιουργείται, λοιπόν, μια σύγκρουση συμφερόντων. Από τη μια πλευρά η οικονομική ελευθερία της εκχωρήτριας τράπεζας και το δικαίωμα του εκδοχέα στις απαιτήσεις και από την άλλη το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του οφειλέτη ως έκφανση της προσωπικότητάς του⁶¹.

⁵⁷ Στο ίδιο, σ. 35.

⁵⁸ Νόμος 4209/2013, (ΦΕΚ Α΄ 253/21-11-2013) «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2011/61/ΕΕ σχετικά με τους διαχειριστές οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων και την Οδηγία 2011/89/ΕΕ σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών οντοτήτων που ανήκουν σε χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων, μέτρα για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 648/2012/ΕΕ περί εξωχρηματοστηριακών παραγώγων, κεντρικών αντισυμβαλλόμενων και αρχείων καταγραφής συναλλαγών και άλλες διατάξεις».

⁵⁹ Οδηγία 2011/61/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8^{ης} Ιουνίου 2011 σχετικά με τους διαχειριστές οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων και για την τροποποίηση των οδηγιών 2003/41/ΕΚ και 2009/65/ΕΚ και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009 και (ΕΕ) αριθ. 1095/2010.

⁶⁰ Νόμος 2472/1997, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με ενσωματωμένες τις τροποποιήσεις.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://www.dpa.gr/pls/portal/docs/PAGE/APDPX/LAW/NOMOTHESIA%20PROSOPIKA%20DEDOMEN A/FILES/2472_97_JUNE2013.PDF

⁶¹ Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, «Η μεταβίβαση 'κόκκινων' δανείων από τις τράπεζες και η προστασία των προσωπικών δεδομένων του δανειολήπτη», *Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου*, ΙΗ/2018, σ. 3-9, σ. 3-4.

Οι ως άνω πληροφορίες μπορεί να είναι: α) τα προσωπικά στοιχεία του δανειολήπτη (όνομα, διεύθυνση, επάγγελμα, ΑΦΜ κ.α.), β) στοιχεία τρίτων προσώπων (συνοφειλέτες, εγγυητές, ενεχυρικοί ή υποθηκικοί οφειλέτες, ειδικοί ή καθολικοί διάδοχοι κ.λπ.), γ) δεδομένα σχετικά με το ύψος, τις ασφάλειες και τους όρους των πιστώσεων, δ) πληροφορίες για την οικονομική συμπεριφορά του δανειολήπτη και ε) πληροφορίες για την γενικότερη οικονομική και περιουσιακή κατάσταση του οφειλέτη.

Η διαβίβαση των προσωπικών πληροφοριών του δανειολήπτη και των λοιπών υπόχρεων στον εκδοχέα συνιστά «επεξεργασία» κατά την έννοια του νόμου για τα προσωπικά δεδομένα και θα έπρεπε κανονικά να απαιτείται η προηγούμενη συναίνεση του υποκειμένου των δεδομένων ή να συντρέχει κάποια από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 5 παρ. 2 του σχετικού νόμου. Ωστόσο, ο ν. 4354/2015 ορίζει (στο άρθρο 1, παρ.21) ότι στην ανάθεση διαχείρισης (κατ' επέκταση και στην μεταβίβαση απαιτήσεων) εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις για την τιτλοποίηση απαιτήσεων, οι οποίες προβλέπουν ότι η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2472/1997, αλλά χωρίς προηγούμενη συναίνεση του οφειλέτη ή άδεια της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (βλ. άρθρο 10 παρ. 21 του ν. 3156/2003) ⁶².

Διαπιστώνεται από τα παραπάνω μια «χαλάρωση» της προστασίας των προσωπικών δεδομένων του δανειολήπτη προς το σκοπό της διευκόλυνσης της μαζικής μεταβίβασης μη εξυπηρετούμενων δανείων προς όφελος των τραπεζών και γενικότερα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Περαιτέρω, κρίθηκε από το νομοθέτη ότι η ανάθεση διαχείρισης απαιτήσεων ή η μεταβίβαση απαιτήσεων δεν θίγει – τουλάχιστον ουσιωδώς – τα συμφέροντα των δανειοληπτών, αφού εκείνοι εξακολουθούν να έχουν καταρχήν τα ίδια δικαιώματα (π.χ. ενστάσεις) και τις ίδιες υποχρεώσεις (π.χ. υπόκεινται σε μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης) έναντι του εκδοχέα. Πρόσθετη εξασφάλιση για τους δανειολήπτες αποτελεί και το ότι οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων (και μέσω αυτών και οι εταιρείες απόκτησης απαιτήσεων) υπόκεινται σε αυστηρή εποπτεία από την ΤτΕ, αλλά και στο ίδιο νομοθετικό πλαίσιο (Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών) με τα πιστωτικά ιδρύματα⁶³.

⁶² Στο ίδιο, σ. 4-5.

⁶³ Στο ίδιο, σ. 7.

Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο εκδοχέας δεν έχει με τον οφειλέτη τη μακροχρόνια συναλλακτική σχέση που συνδέει τον τελευταίο με την τράπεζα, ενώ συνήθως προσανατολίζεται στην άμεση είσπραξη (έστω μέρους) της απαίτησης και όχι σε μακροπρόθεσμες λύσεις διευθέτησης. Ο εκδοχέας δηλαδή, σε αντίθεση με την τράπεζα, είναι πιθανότερο να προβεί στη λήψη μέτρων είσπραξης ή αναγκαστικής εκτέλεσης των απαιτήσεων.

B) Το δικαίωμα ενημέρωσης και η ενημέρωση δια του τύπου.

Το άρθρο 11 του ν. 2472/1997 προβλέπει την υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων για τη σκοπούμενη επεξεργασία. Η ενημέρωση πρέπει να γίνεται με τρόπο πρόσφορο και σαφή. Ως εκ τούτου, η τράπεζα δεν υποχρεούται μεν να λάβει τη συναίνεση του οφειλέτη πριν από τη μεταβίβαση των δεδομένων του, είναι όμως υποχρεωμένη να τον ενημερώσει για την εν λόγω διαβίβαση. Η ενημέρωση πρέπει να περιλαμβάνει ιδίως: α) τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων, β) το σκοπό της επεξεργασίας και γ) την ύπαρξη δικαιώματος πρόσβασης, δηλαδή του δικαιώματος του οφειλέτη να γνωρίζει ακριβώς ποια προσωπικά του δεδομένα αποτελούν ανά πάσα στιγμή αντικείμενο επεξεργασίας.

Επισημαίνεται ότι η ως άνω ενημέρωση δεν ταυτίζεται ούτε αναπληρώνεται με την αναγγελία της μεταβίβασης του δανείου στον οφειλέτη⁶⁴. Διότι η ενημέρωση πρέπει να έχει το συγκεκριμένο (λεπτομερέστερο) περιεχόμενο που ορίζεται στο ν. 2472/1997 και πρέπει να πραγματοποιηθεί κατά το προσυμβατικό στάδιο της εκχώρησης.

Σύμφωνα με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Κανονιστικές πράξεις 1/1999 και 408/1998) η ενημέρωση του άρθρου 11 του ν. 2472/1997 μπορεί να γίνεται όχι εξατομικευμένα αλλά δια του τύπου, εφόσον αφορά μεγάλο αριθμό υποκειμένων (πάνω από 1000) και χορηγηθεί σχετική άδεια από την Αρχή.

Τον Μάρτιο του 2017 δυο μεγάλες ελληνικές τράπεζες, η «ALPHA BANK A.E.» και η «EUROBANK ERGASIAS A.E.» γνωστοποίησαν με αίτησή τους προς την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, την πρόθεσή τους να

⁶⁴ Στο ίδιο, σ. 6.

διαθέσουν προσωπικά δεδομένα οφειλετών και τρίτων προσώπων, η πρώτη στην εταιρεία «CEPAL Hellas Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις» και η δεύτερη στην 100% θυγατρική της εταιρεία «Eurobank FPS Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις». Επιπλέον, ζήτησαν να τους χορηγηθεί η απαιτούμενη άδεια της Αρχής, ώστε τα υποκείμενα των ανωτέρω προσωπικών δεδομένων να ενημερωθούν δια του τύπου για τη διάθεση αυτή.

Ως εκ τούτου, με βάση το ν. 4354/2015, με τον οποίο θεσμοθετήθηκε η δυνατότητα ανάθεσης της διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, οι αιτούσες αποφάσισαν να αναθέσουν η καθεμιά στην αντίστοιχη εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων τη διαχείριση απαιτήσεων πελατών τους που βρίσκονται σε καθυστέρηση. Όπως μάλιστα ανέφεραν στην αίτησή τους, επιβάλλεται ενιαία ανάθεση της διαχείρισης της ληξιπρόθεσμης απαίτησης μαζί με την ενήμερη οφειλή για τους οφειλέτες που έχουν μια τουλάχιστον οφειλή που τελεί σε καθυστέρηση για πολλούς λόγους, όπως η εφαρμογή του Κώδικα Δεοντολογίας Δανείων που προϋποθέτει τη λήψη υπόψη όλων των οφειλών των πελατών και των κανόνων διαχείρισης κινδύνων.

Λόγω του πολύ μεγάλου αριθμού των οφειλετών οι αιτούσες θεώρησαν ότι είναι αντικειμενικά αδύνατη η εξατομικευμένη ενημέρωση όλων αυτών των προσώπων για την διάθεση των προσωπικών τους δεδομένων. Ότι, επιπλέον, με την δια του τύπου ενημέρωση δεν αντιμετωπίζεται μόνο η αντικειμενική δυσκολία εξατομικευμένης ενημέρωσης μεγάλου αριθμού φυσικών προσώπων – υποκειμένων, αλλά επιλύεται και το υπαρκτό πρόβλημα της ενημέρωσης οφειλετών που, μετά τη χορήγηση, άλλαξαν διεύθυνση κατοικίας και δεν ενημέρωσαν σχετικά την τράπεζα - δανειστή.

Εν προκειμένω η Αρχή εξέδωσε την υπ' αριθ. **87/2017**⁶⁵ απόφασή της με την οποία δέχθηκε ότι οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων συνιστούν ένα νέο

⁶⁵ Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Απόφαση υπ' αριθ. 87/2017, Αθήνα, 19-07-2017.

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33%2C15453&_dad=portal&_schema=PORTAL&_piref33_15473_33_15453_15453.etos=2017&_piref33_15473_33_15453_15453.arithmosApofasis=87&_piref33_15473_33_15453_15453.thematikiEnotita=-1&_piref33_15473_33_15453_15453.ananeosi=%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CE%AD%CF%89%CF%83%CE%B7

αποδέκτη⁶⁶ των εν λόγω προσωπικών δεδομένων κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχ. ι' του ν. 2472/1997 και ότι τα υποκείμενα των δεδομένων πρέπει να ενημερώνονται για τον νέο αποδέκτη (δικαίωμα ενημέρωσης, άρθρο 11 του ν. 2472/1997).

Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης της Αρχής, συντρέχει νόμιμη περίπτωση για τη χορήγηση άδειας για την δια του τύπου ενημέρωση, εφόσον:

- η υπό κρίση χορήγηση δεδομένων αφορά σε μεγάλο αριθμό υποκειμένων και, ως εκ τούτου, η ατομική και έγκαιρη έντυπη ενημέρωσή τους καθίσταται δυσχερής, χρονοβόρα και με υψηλό κόστος
- το χρονικό διάστημα εντός του οποίου θα πρέπει να ολοκληρωθεί η ενημέρωση είναι εξαιρετικά σύντομο λόγω των ασφυκτικών χρονικών περιθωρίων επίτευξης των στόχων μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων (στις αρχές του 2018 οι ελληνικές τράπεζες θα υποβληθούν σε αυστηρά «stress tests» με βάση τα οικονομικά στοιχεία του 2017)
- τα συνοδευόμενα με το χρέος δικαιώματα των υποκειμένων και οι θεμελιώδεις ελευθερίες τους δεν θίγονται, καταρχάς, από την εν λόγω επεξεργασία.

Ειδικότερα, για όσες απαιτήσεις έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες και παραμένουν σε καθυστέρηση μέχρι την ημερομηνία έκδοσης της παρούσας απόφασης χορηγήθηκε στις αιτούσες τράπεζες άδεια για ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων δια του τύπου σχετικά με τη διάθεση των δεδομένων τους στις εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων, υπό τους εξής όρους: α) η εν λόγω ενημέρωση να δημοσιευθεί σε πέντε (5) πανελλαδικής κυκλοφορίας εφημερίδες με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία, τόσο στις έντυπες όσο και στις αντίστοιχες ηλεκτρονικές εκδόσεις αυτών, β) να πραγματοποιηθεί και μέσω πέντε (5) διαδικτυακών τόπων ειδησεογραφικού χαρακτήρα με την υψηλότερη επισκεψιμότητα στην Ελλάδα, γ) να επαναλαμβάνεται ανά μήνα μέχρι να ολοκληρωθεί η διάθεση των σχετικών δεδομένων στην αποδέκτρια εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων και να επαναληφθεί δυο φορές, ανά τρίμηνο, μετά την ολοκλήρωση διάθεσης, δ) να αναρτηθεί στον διαδικτυακό τόπο της Τράπεζας και να αναπαραχθεί στον διαδικτυακό τόπο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών και ε) να πραγματοποιηθεί εξατομικευμένη ηλεκτρονική ενημέρωση, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες τούτο καθίσταται εφικτό.

⁶⁶ "Αποδέκτης", το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός, στον οποίο ανακοινώνονται ή μεταδίδονται τα δεδομένα, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για τρίτο ή όχι.

Για όσες απαιτήσεις καταστούν ληξιπρόθεσμες ή είναι ακόμα ενήμερες μετά την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης, η Αρχή υποχρεώνει τις αιτούσες τράπεζες να ενημερώνουν εφεξής καταρχήν εξατομικευμένα με κάθε πρόσφορο τρόπο όλα τα υποκείμενα των δεδομένων σχετικά με την διάθεση των δεδομένων τους στις εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων. Κατ' εξαίρεση επιτρέπει την δια του τύπου ενημέρωση μόνο αν η εξατομικευμένη ενημέρωση δεν είναι εφικτή (π.χ. έλλειψη στοιχείων, αγνώστου διαμονής).

Η ως άνω απόφαση της Αρχής για χορήγηση άδειας για την δια του τύπου ενημέρωση δεν φαίνεται, ωστόσο, να διασφαλίζει την πρόσφορη και σαφή ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων την οποία επιτάσσει ο ν. 2472/1997. Είναι πολύ πιθανό οι δανειολήπτες και οι λοιποί υπόχρεοι να μη λάβουν καν γνώση της παραπάνω καταχώρησης στον τύπο, αλλά ακόμα και να την δουν, δύσκολα θα αναγνωρίσουν ότι τους αφορά. Διότι η αναφορά των υποκειμένων των δεδομένων δεν θα είναι ονομαστική και οι ανακοινώσεις των τραπεζών θα αναφέρουν ότι μεταβιβάζονται ορισμένης κατηγορίας και ετών δάνεια, μαζί με προσωπικά δεδομένα των υπόχρεων, σε συγκεκριμένη εταιρεία διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων. Ούτε βέβαια η αναγγελία της εκχώρησης (σε περίπτωση απόκτησης απαιτήσεων) μπορεί να αποτελέσει ασφαλιστική δικλείδα, διότι αυτή πραγματοποιείται αφού πλέον έχουν διαβιβαστεί τα δεδομένα του δανειολήπτη στην εταιρεία απόκτησης απαιτήσεων. Με αυτό τον τρόπο όμως το υποκείμενο των δεδομένων στερείται ενός εύλογου χρονικού διαστήματος για να ασκήσει το δικαίωμα πρόσβασης και ενδεχομένως αντίρρησης, σε περίπτωση λ.χ. που η τράπεζα έχει διαβιβάσει στον αποκτώντα το δάνειο περισσότερα στοιχεία από όσα είναι απαραίτητα για τη λειτουργία της σύμβασης μεταβίβασης. Θα ήταν ορθότεροι, λοιπόν, η τράπεζα να εξαντλεί κάθε χρονικό ή πρακτικό περιθώριο για να ενημερώνει εξατομικευμένα τον οφειλέτη για τη μεταβίβαση των δεδομένων του, ανεξάρτητα από το πότε το μεταβιβαζόμενο δάνειο γίνεται ληξιπρόθεσμο⁶⁷.

Αν η τράπεζα παραλείψει να προβεί σε οποιαδήποτε ενημέρωση του υποκειμένου για τη διαβίβαση των δεδομένων του, τότε η διαβίβαση των προσωπικών δεδομένων είναι παράνομη και η τράπεζα υποχρεούται στην αποκατάσταση της πλήρους περιουσιακής ζημίας και ηθικής βλάβης που προκλήθηκε στον οφειλέτη.

Τέλος, η θέση του δανειολήπτη διασφαλίζεται και από ορισμένους βασικούς κανόνες που περιλαμβάνει το άρθρο 4 του ν.2472/1997. Ειδικότερα:

⁶⁷ Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, «Η μεταβίβαση...», ο.π., σ.7.

α) Διαβίβαση των δεδομένων στον απολύτως αναγκαίο βαθμό (αρχή της αναγκαιότητας).

Στην περίπτωση της ανάθεσης διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων επιτρέπεται να διαβιβάζονται μόνο τα δεδομένα που είναι απολύτως απαραίτητα για την ενάσκηση των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων.

β) Ακρίβης τήρηση των δεδομένων (αρχή της ακρίβειας).

Εν προκειμένω, η τράπεζα οφείλει να επιβεβαιώνει τα στοιχεία της οφειλής και να έχει προβεί σε επικαιροποίηση των προσωπικών πληροφοριών του οφειλέτη πριν τη διαβίβαση των δεδομένων στον εκδοχέα⁶⁸.

⁶⁸ Στο ίδιο, σ.8.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

1. Η αντιμετώπιση της μεγάλης πρόκλησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Η αποτελεσματική διαχείριση του μεγάλου όγκου των μη εξυπηρετούμενων δανείων αποτελεί την σημαντικότερη πρόκληση για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα διότι, πέραν από την εξυγίανση των τραπεζών, θα επιτρέψει την απελευθέρωση κεφαλαίων για την χρηματοδότηση παραγωγικών κλάδων της οικονομίας και θα συμβάλει γενικότερα στην ανάπτυξη.

Αναμφίβολα αποτελεί θετική εξέλιξη η σταδιακή αποκλιμάκωση του υπολοίπου των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Σύμφωνα με την από 6-9-2017 «Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων» της ΤτΕ⁶⁹, με στοιχεία Ιουνίου 2017, το ύψος των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ) – μέρος των οποίων αποτελούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια – μειώθηκε κατά 2% και 3,2% συγκριτικά με το τέλος του Μαρτίου 2017 και του Δεκεμβρίου 2016 αντίστοιχα, αγγίζοντας τα 102,9 δισεκατομμύρια ευρώ ή το 44% των συνολικών ανοιγμάτων. Παρά ταύτα ο δείκτης ΜΕΑ παραμένει υψηλός στα περισσότερα χαρτοφυλάκια. Στο τέλος του Ιουνίου του 2017, ο δείκτης ΜΕΑ άγγιξε το 42,7% για το στεγαστικό, το 53,6% για το καταναλωτικό και το 44,4% για το επιχειρηματικό. Την ίδια περίοδο τα ΜΕΔ ανέρχονταν στα 73 δισεκατομμύρια ευρώ επί συνολικού χαρτοφυλακίου προς τον ιδιωτικό τομέα ύψους 190 δισεκατομμυρίων. Δηλαδή, σχεδόν τα μισά από τα συνολικά δάνεια ανήκουν στην κατηγορία είτε των ΜΕΔ (NPLs) είτε των ΜΕΑ (NPEs), τα οποία

⁶⁹ Η Έκθεση αυτή δημοσιεύεται σε τριμηνιαία βάση και σκοπός της είναι να παρέχει μια συνολική εικόνα για την εξέλιξη των επιχειρησιακών στόχων και επιλεγμένων δεικτών απόδοσης. Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων της ΤτΕ (6 Σεπτεμβρίου 2017), σ. 1-9, σ. 1.

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Report_Operational_Targets_for_NPEs_GR_September_2017.pdf

εμπίπτουν επίσης κατά την ευρεία του όρου έννοια στην κατηγορία των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Αναμφίβολα η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και γενικά των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των αγορών και της πίστης στον χρηματοπιστωτικό τομέα εν γένει, καθώς και για την ενίσχυση της δυνατότητας του τραπεζικού τομέα να χρηματοδοτήσει την οικονομία και να οδηγήσει σε μια βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη. Οι προσπάθειες της Πολιτείας και της Τράπεζας της Ελλάδος για την μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων κινήθηκαν σε τρεις κυρίως άξονες:

- την ενίσχυση του εποπτικού και ρυθμιστικού πλαισίου
- την άρση θεσμικών και διοικητικών εμποδίων
- την δημιουργία δευτερογενούς αγοράς διαχείρισης και απόκτησης δανείων

Ειδικότερα:

α) Ενίσχυση του εποπτικού και ρυθμιστικού πλαισίου

Η Τράπεζα της Ελλάδος καθοδήγησε εγκαίρως τις τράπεζες σχετικά με τις πολιτικές διαχείρισης και παρακολούθησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ως αποτέλεσμα υπήρξε αναβάθμιση των μηχανογραφικών συστημάτων των τραπεζών και των σχετικών διαδικασιών για τη χάραξη και εφαρμογή πολιτικής για τη διαχείριση των προβληματικών δανείων. Περαιτέρω ενίσχυση της εποπτείας αποτελεί και η θέσπιση επιχειρησιακών στόχων σχετικά με τη διαχείριση και παρακολούθηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

β) Άρση θεσμικών και διοικητικών εμποδίων

Τροποποίηση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ν. 4335/2015) με γνώμονα την επιτάχυνση των διαδικασιών ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων, καθώς και την απλοποίηση και επιτάχυνση της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης· βελτίωση του πλαισίου για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων νοικοκυριών (ν. 4336/2015, τροποποίηση του ν. 3869/2010) για την αντιμετώπιση του φαινομένου των στρατηγικών κακοπληρωτών και την αποτελεσματική προστασία των ευάλωτων

δανειοληπτών· τροποποίηση του Πτωχευτικού Κώδικα (ν. 4336/2015, τροποποίηση ν. 3588/2007) με απλοποίηση της διαδικασίας εξυγίανσης και ειδικής εκκαθάρισης των επιχειρήσεων και θέσπιση του επαγγέλματος του διαχειριστή αφερεγγυότητας· διευθέτηση ζητημάτων που σχετίζονται με τη φορολογική μεταχείριση των διαγραφών δανείων τόσο για τους δανειολήπτες όσο και για τους πιστωτές, καθώς και σχηματισμός προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο· σύσταση Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ), η οποία έχει αναλάβει σημαντικό συντονιστικό ρόλο στο πλαίσιο της υλοποίησης της εθνικής στρατηγικής για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων κ.α.

γ) Δημιουργία δευτερογενούς αγοράς διαχείρισης και απόκτησης δανείων

Διαμόρφωση του πλαισίου για την διαχείριση και απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις με την θέσπιση του νόμου 4354/2015. Όπως ήδη αναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας, η Τράπεζα της Ελλάδος έχει αδειοδοτήσει μέχρι σήμερα δέκα εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, οι οποίες φέρνουν σημαντική τεχνογνωσία από το εξωτερικό⁷⁰.

2. Οι Επιχειρησιακοί Στόχοι των πιστωτικών ιδρυμάτων

Η Τράπεζα της Ελλάδος σε στενή συνεργασία με την Τραπεζική Εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) έθεσε μια σειρά από επιχειρησιακούς στόχους για τα ΜΕΑ οι οποίοι συνοδεύονται από βασικούς δείκτες απόδοσης. Οι στόχοι αυτοί συνιστούν τόσο στόχους αποτελεσμάτων όσο και στόχους δράσεων και προφέρουν μια πλήρη εικόνα για τους δείκτες ποιότητας ενεργητικού των τραπεζών, τις ενέργειες των

⁷⁰ 17-10-2017 – «The NPL issue and possible resolutions». Συζήτηση με τον κ. Θ. Μητράκο, Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και τη Δημοσιογράφο κα Ν. Μαλλιάρη, 18th PRODEXPO.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Speeches/DispItem.aspx?Item_ID=478&List_ID=b2e9402e-db05-4166-9f09-e1b26a1c6f1b

διοικήσεων των τραπεζών για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και την αποτελεσματικότητα των εν λόγω ενεργειών⁷¹.

Ειδικότερα, έχουν τεθεί τριμηνιαίοι στόχοι για το 2017 και ετήσιοι για τα έτη 2018 και 2019, οι οποίοι έχουν πλήρως ενσωματωθεί στη στρατηγική των τραπεζών για την αντιμετώπιση του προβλήματος, ενώ κατά τη στοχοθεσία λήφθηκαν υπόψη τα χαρακτηριστικά του χαρτοφυλακίου, της οργάνωσης και της λειτουργικής ικανότητας κάθε τράπεζας. Η επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων παρακολουθείται σε τριμηνιαία βάση και οι τράπεζες οφείλουν να υποβάλλουν ανά τρίμηνο αναλυτική πληροφόρηση σχετικά με την εξέλιξη των επιχειρησιακών στόχων για τα ΜΕΑ και για τους βασικούς δείκτες απόδοσης. Η Τράπεζα της Ελλάδος, σε συνεργασία με την Τραπεζική Εποπτεία της ΕΚΤ, θα αξιολογεί τα στοιχεία και τις αναλύσεις των τραπεζών, θα παρακολουθεί στενά την εφαρμογή της στρατηγικής για την μείωση των ΜΕΑ και θα ζητά, σε συνεργασία με την Τραπεζική Εποπτεία της ΕΚΤ, εφόσον κρίνει σκόπιμο, επιπρόσθετα διορθωτικά μέτρα⁷².

Ο πίνακας που ακολουθεί, ο οποίος αποτελεί μέρος της Έκθεσης για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων της 6^{ης} Σεπτεμβρίου 2017, παρουσιάζει τους δυο πιο σημαντικούς στόχους που έχουν θέσει οι ελληνικές τράπεζες για το σύνολο του δανειακού χαρτοφυλακίου της περιόδου Ιουνίου 2016 – Δεκεμβρίου 2019 και συγκεκριμένα για την μείωση του ύψους των ΜΕΑ και των ΜΕΔ:

⁷¹ Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων της ΤτΕ (7 Δεκεμβρίου 2016), σ. 1-11, σ. 2

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82%20%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%82%20%CE%A3%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%BF%CF%85%CF%82%20%CE%9C%CE%B7%20%CE%95%CE%BE%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CF%89%CE%BD%20%CE%91%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%B3%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD.pdf>

⁷² Στο ίδιο, σ. 3.

Επιχειρησιακοί στόχοι αποτελεσμάτων	Ιούνιος 2016	Σεπ. 2016	Δεκ. 2016	Μάρτιος 2017	Ιούνιος 2017	Σεπ. 2017	Δεκ. 2107	2018	2019
Στόχος 1: Υπόλοιπο (πριν από προβλέψεις) ΜΕΑ	106,9	106,9	105,8	105,2	103,4	102,0	98,2	83,3	66,7
Δείκτης Παρακολούθησης: Δείκτης ΜΕΑ	50,5%	50,9%	50,5%	50,6%	50,0%	49,6%	48,0%	41,8%	33,9%
Στόχος 2: Υπόλοιπο (πριν από προβλέψεις) ΜΕΔ	78,3	78,1	76,3	74,7	72,4	70,5	65,9	53,0	40,2
Δείκτης Παρακολούθησης: Δείκτης ΜΕΔ	37,0%	37,2%	36,4%	36,0%	35,0%	34,3%	32,2%	26,6%	20,4%

Ο πίνακας αυτός δείχνει ότι το υπόλοιπο των ΜΕΑ τον Ιούνιο του 2016 για το σύνολο των τραπεζών αγγίζει τα 106,9 δισεκατομμύρια ευρώ (σημειώνεται ότι τα αναφερόμενα ανοίγματα δεν περιλαμβάνουν τα εκτός ισολογισμού στοιχεία ύψους 1,5 δισεκ. ευρώ περίπου). Στόχος των τραπεζών είναι κατά την περίοδο Ιουνίου 2016 – Δεκεμβρίου 2019 να μειωθεί το υπόλοιπο των ΜΕΑ κατά 38% και έτσι να διαμορφωθεί στα 66,7 δισεκατομμύρια ευρώ προς το τέλος του 2019.

Ως προς τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ), αναμένεται να μειωθούν κατά 49%, δηλαδή, από 78,3 δισεκατομμύρια ευρώ τον Ιούνιο του 2016 σε 40,2 δισεκατομμύρια ευρώ στο τέλος του 2019. Ο σχετικός δείκτης ΜΕΔ αναμένεται να μειωθεί από 37,0% σε 20,4% την ίδια χρονική περίοδο.

Οι υπόλοιποι στόχοι σύμφωνα με την εν λόγω Έκθεση είναι:

- Ο **Στόχος 3** (ανάκτηση σε μετρητά μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων προς το μέσο υπόλοιπο των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων) αποβλέπει στην ετήσια αύξηση και στην παρακολούθηση των εισπράξεων τόσο από αποπληρωμές όσο και από ρευστοποιήσεις και μεταβιβάσεις δανείων.
- Ο **Στόχος 4** παρακολουθεί τη σύνθεση των λύσεων ρύθμισης που προσφέρονται σε πελάτες με οικονομικές δυσχέρειες και συγκεκριμένα

αντιπαραβάλλει τις μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις με το άθροισμα του συνολικού πληθυσμού των ΜΕΑ και των εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων με μακροπρόθεσμη ρύθμιση. Στόχος των τραπεζών είναι η αύξηση των μακροπρόθεσμων ρυθμίσεων, με το εύρος να κυμαίνεται σε 27%-61% το 2019, από 15%-19% κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2016. Οι μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις προσφέρονται για περίοδο μεγαλύτερη των δυο ετών και αποσκοπούν στη βιωσιμότητα του δανειολήπτη και τελικά στην εξυπηρέτηση του δανείου του.

- Ο **Στόχος 5** παρακολουθεί τα δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 720 ημερών, τα οποία δεν έχουν καταγγεληθεί, ως ποσοστό επί του αθροίσματος των δανείων σε καθυστέρηση άνω των 720 ημερών που δεν έχουν καταγγεληθεί και των καταγγελμένων δανείων.
- Ο **Στόχος 6** παρακολουθεί το υπόλοιπο καταγγελμένων δανείων για τα οποία έχουν κινηθεί νομικές διαδικασίες προς το σύνολο των καταγγελμένων δανείων. Επιδιώκει δε την ενεργή διαχείριση των δανείων που πολύ δύσκολα μπορούν να ανακτηθούν.
- Ο **Στόχος 7** παρακολουθεί το υπόλοιπο μη εξυπηρετούμενων δανείων βιώσιμων επιχειρήσεων (μικρού και μεσαίου μεγέθους) για τις οποίες έχει διενεργηθεί ανάλυση βιωσιμότητας τους τελευταίους δώδεκα μήνες προς το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων βιώσιμων επιχειρήσεων μικρού και μεσαίου μεγέθους.
- Ο **Στόχος 8** παρακολουθεί το υπόλοιπο μη εξυπηρετούμενων δανείων κοινών πιστούχων (για μεγάλα επιχειρηματικά δάνεια και δάνεια προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις) για τους οποίους έχει εφαρμοστεί κοινή λύση αναδιάρθρωσης από τις εμπλεκόμενες τράπεζες.
- Τέλος, ο **Στόχος 9** παρακολουθεί το υπόλοιπο μη εξυπηρετούμενων δανείων προς μεγάλες επιχειρήσεις για τα οποία η τράπεζα έχει αναθέσει σε εξειδικευμένο σύμβουλο την υλοποίηση σχεδίου λειτουργικής αναδιάρθρωσης.

Σύμφωνα με τις τράπεζες, το μεγαλύτερο ποσοστό της μείωσης θα επιτευχθεί κατά τα έτη 2018 και 2019, κυρίως από ρυθμίσεις δανείων, δηλαδή την αποκατάσταση της τακτικής εξυπηρέτησης δανείων που βρίσκονται επί του παρόντος σε καθυστέρηση, με το ποσοστό να εκτιμάται σε 30,8 δισεκατομμύρια ευρώ, από

διαγραφές δανείων ύψους 13,9 δισεκατομμύρια ευρώ, καθώς και, σε μικρότερο βαθμό, από ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων (11,5 δισεκατομμύρια ευρώ) και μεταβιβάσεις δανείων (7,4 δισεκατομμύρια ευρώ)⁷³.

3. Τα αποθέματα («μαξιλάρια») που διαθέτουν οι ελληνικές τράπεζες για την αντιμετώπιση του προβλήματος των NLPs

Παρά τον μεγάλο όγκο των προβληματικών δανείων οι ελληνικές τράπεζες διατηρούν ακόμα και σήμερα δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας Tier I⁷⁴ μεταξύ των υψηλότερων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: στο 17% κατά μέσο όρο ή 33 δισεκατομμύρια ευρώ κεφάλαια, ενώ ακόμη και με όρους πλήρους εφαρμογής της CRD IV⁷⁵ ο δείκτης αυτός είναι 16,3%. Έτσι οι ελληνικές τράπεζες διατηρούν ένα σημαντικό κεφαλαιακό απόθεμα σημαντικά υψηλότερο από το ελάχιστο (12,25%) που προβλέπει ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Single Supervisory Mechanism, SSM)⁷⁶.

Ωστόσο, μέρος της κεφαλαιακής βάσης των ελληνικών τραπεζών απαρτίζεται από αναβαλλόμενους φόρους (DTA / deferred tax assets, DTC / deferred tax credits), ένα στοιχείο μικρότερης ποιοτικής αξίας ειδικά αν οι τράπεζες καταγράψουν ζημιές τα επόμενα χρόνια. Για τις ελληνικές τράπεζες, η αναβαλλόμενη φορολογία δίνει την

⁷³ Ομιλία του Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Θεόδωρου Μητράκου στο συνέδριο για τα κόκκινα δάνεια «Αναζητώντας ένα εθνικό σχέδιο για την κοινωνία των κόκκινων χρεών», 7-8 Μαΐου 2017, Αθήνα.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Speeches/DispItem.aspx?Item_ID=432&List_ID=b2e9402e-db05-4166-9f09-e1b26a1c6f1b

⁷⁴ Τα κεφάλαια πρώτης διαβάθμισης των τραπεζών (tier I capital) είναι ένας τρόπος μέτρησης της χρηματοοικονομικής ισχύος μιας τράπεζας. Ο όρος κεφάλαιο πρώτης διαβάθμισης των τραπεζών καθιερώθηκε για πρώτη φορά στη Συμφωνία της Βασιλείας I.

⁷⁵ Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου 2013 σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ.

⁷⁶ Παρουσίαση βιβλίου: «Non – Performing Loans and resolving private sector insolvency: experiences from the EU Periphery and the Case of Greece – LSE – Hellenic Observatory. Ομιλία του Προέδρου Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών και Προέδρου της Eurobank Ergasias, κ. Νικολάου Καραμούζη, 16 Οκτωβρίου 2017.

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.hba.gr/Events/UplFiles/2017-10-16_LSE%20N.%20Karamouzis%20speech%20Non-Performing%20Loans%20and%20Resolving%20Private%20Sector%20Insolvency%20experiences%20from%20EU%20peripGR.pdf

δυνατότητα να αποσβένουν σταδιακά τη ζημία που υπέστησαν από το PSI, συμψηφίζοντας μελλοντικό φόρο εισοδήματος που μπορεί να προκύψει από μελλοντικά κέρδη. Είναι προφανές ότι ο σχηματισμός της κεφαλαιακής δομής μιας τράπεζας και από αναβαλλόμενους φόρους εμπεριέχει το στοιχείο του ρίσκου. Παράλληλα όμως οι αναβαλλόμενοι φόροι αποτελούν κοινή πρακτική και σε άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες και έχουν γίνει αποδεκτοί και από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως συστατικό μέρος του κεφαλαίου.

Θα πρέπει επίσης να επισημάνουμε ότι περίπου το 60% των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων εξασφαλίζονται με εμπράγματα ασφάλεια επί ακινήτων. Βέβαια τα ακίνητα αυτά αποτιμώνται σήμερα σε πολύ χαμηλές τιμές που μπορεί να είναι ακόμα και κατά 40% χαμηλότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες τιμές στην αρχή της κρίσης.

Πολύ ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πρώτου εξαμήνου του 2017, οι ελληνικές τράπεζες είχαν υψηλά επίπεδα εσόδων προ προβλέσεων στα 4,2 δισεκατομμύρια ευρώ σε ετήσια αναγωγή. Αυτό σημαίνει ότι σε βάθος τριετίας θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα πρόσθετο απόθεμα για τα NPEs / NPLs, ύψους 12,6 δισεκατομμυρίων ευρώ, χωρίς να επηρεαστεί η κεφαλαιακή βάση των ελληνικών τραπεζών.

Επιπλέον, παρά το γεγονός ότι ακόμα δεν έχουμε αφήσει πίσω μας την κρίση, την τελευταία περίοδο παρατηρείται μια πρόοδος στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Ειδικότερα:

- Οι κεφαλαιακοί δείκτες παρουσιάζουν αυξητική τάση στα πρόσφατα τρίμηνα.
- Οι τράπεζες έχουν επιστρέψει σε κερδοφορία ύστερα από 10 συνεχόμενα ζημιογόνα αποτελέσματα.
- Ο όγκος των NPLs / NPEs μειώνεται (έστω και λίγο).
- Η δημιουργία νέων NPLs / NPEs έχει σταθεροποιηθεί με φθίνουσα πορεία.
- Τα τελευταία επτά χρόνια οι εποπτικές αρχές έχουν διενεργήσει τρεις Ελέγχους Ποιότητας Ενεργητικού (Asset Quality Reviews) και Stress Tests, που οδήγησαν σε ανακεφαλαιοποιήσεις συνολικού ύψους 64 δισεκατομμυρίων ευρώ για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Μάλιστα η πιο πρόσφατη ανακεφαλαιοποίηση που πλησίασε τα 15 δισεκατομμύρια ευρώ (το Νοέμβριο

του 2015) βασίστηκε στις παραδοχές του αρνητικού μακροοικονομικού σεναρίου, οι οποίες τελικά δεν επαληθεύτηκαν.

- Παρά τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων, οι καταθέσεις έχουν αυξηθεί κατά 3,5 δισεκατομμύρια ευρώ και η εξάρτηση από τον Μηχανισμό Έκτακτης Ρευστότητας (ELA) έχει μειωθεί σημαντικά.
- Παρά το γεγονός ότι η αξιοπιστία της χώρας μας βρίσκεται ακόμα σε επίπεδο «junk», η Ελλάδα κατάφερε στα μέσα Ιουλίου 2017 να προχωρήσει σε 5ετή έκδοση ομολόγου ονομαστικής αξίας 3 δισεκατομμυρίων ευρώ. Ήταν η πρώτη τοποθέτηση από το 2014.

4. Οι πρόσφατες εξελίξεις στην αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Με τον πρόσφατο νόμο 4469/2017⁷⁷ εισάγεται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη μια οργανωμένη εξωδικαστική διαδικασία για τη συνολική και μακροπρόθεσμη ρύθμιση των χρεών των ελληνικών επιχειρήσεων που, λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης και ύφεσης, αδυνατούν να εξυπηρετήσουν τις οφειλές τους. Σκοπός του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων είναι να δώσει την ευκαιρία στους οφειλέτες – επιχειρηματίες να ρυθμίσουν τα συνολικά χρέη τους ταυτόχρονα προς όλους τους πιστωτές τους, δηλαδή, τις τράπεζες, τις εφορίες, τα ασφαλιστικά ταμεία, τους ΟΤΑ, τους προμηθευτές και τους λοιπούς ιδιώτες. Αίτηση μπορούν να υποβάλουν όλες οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, εταιρικού τύπου ή ύψους κύκλου εργασιών και με ελαστικά κριτήρια ένταξης.

Σημαντικό βήμα στην αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων αναμένεται να αποτελέσουν και οι ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί. Αρχικά είχε προγραμματιστεί να ξεκινήσουν, μετά από μια περίοδο πιλοτικής εφαρμογής, τον Αύγουστο του 2017. Τελικά, οι πρώτοι ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί ξεκίνησαν στα τέλη Νοεμβρίου του 2017.

⁷⁷ Νόμος υπ' αριθ. 4469/2017 (ΦΕΚ Α 62/3-5-2017), «Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων και άλλες διατάξεις».

Οι ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί καθίστανται αναγκαίοι για μια σειρά από λόγους:

- για την αντιμετώπιση του προβλήματος των στρατηγικών κακοπληρωτών
- για να λειτουργήσουν ως μοχλός πίεσης για εθελοντική ρύθμιση δανείων
- για να διαμορφωθούν τιμές αγοράς για την αξία των εξασφαλίσεων, ώστε να μην χρησιμοποιούνται αυθαίρετες υποθέσεις κατά τις εποπτικές αξιολογήσεις
- για την ενίσχυση της διαφάνειας και την προσέλκυση νέων κατηγοριών επενδυτών
- για να καταστεί επιτεύξιμος ο στόχος ρευστοποίησης εξασφαλίσεων και ανάκτησης απαιτήσεων που έχουν θέσει οι τράπεζες στο πλαίσιο της ευρύτερης στοχοθεσίας για την μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων⁷⁸.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι τράπεζες έχουν χαρτογραφήσει τα χαρτοφυλάκιά τους και θα ξεκινήσουν με ακίνητα μεγάλης αξίας, επαγγελματικά, για τα οποία υπάρχει αγοραστικό ενδιαφέρον.

⁷⁸ 17-10-2017 – «The NPL issue...», ο.π.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2008, ανέδειξε τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και τις παθογένειες ενός αναπτυξιακού προτύπου που στηριζόταν κυρίως στην τόνωση της εγχώριας ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης, στην χωρίς φειδώ τραπεζική χρηματοδότηση και στις αυξήσεις των πραγματικών μισθών, χωρίς αντίκρισμα στην παραγωγικότητα. Το μοντέλο που ακολουθήθηκε επί δεκαετίες έφτασε κάποια στιγμή στα όριά του. Ό,τι δεν έγινε σε βάθος χρόνου, καλούμαστε σήμερα να το πράξουμε μέσα από μια «βίαιη» προσαρμογή στις απαιτήσεις των καιρών: τολμηρές μεταρρυθμίσεις, βαθιές διαρθρωτικές αλλαγές στο κράτος, την οικονομία και την κοινωνική πολιτική κ.α.

Μόνο έτσι θα επανέλθει η χώρα μας σε κανονικές συνθήκες αγοράς και οικονομίας και θα εξέλθει σταδιακά από την ύφεση. Είναι δε προφανές ότι το εκρηκτικό πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ελληνικές τράπεζες, συνδέεται άμεσα και τελεί σε αλληλεξάρτηση με την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας. Έτσι λοιπόν, η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών θα ενίσχυε την βιωσιμότητα των προβληματικών περιουσιακών στοιχείων και θα οδηγούσε σε πιστωτική επέκταση και αύξηση της κερδοφορίας των τραπεζών, θα βελτίωνε την αξία των εξασφαλίσεων, θα μείωνε τα επιτόκια και θα διευκόλυνε την ανάπτυξη δευτερογενούς αγοράς μη εξυπηρετούμενων δανείων, η οποία επιδιώκεται με τον ν. 4354/2015.

Σημαντικό ρόλο στη προσπάθεια οικονομικής ανάκαμψης της χώρας μπορούν να διαδραματίσουν οι νέες επενδύσεις, εφόσον όμως αντιμετωπιστούν τα χρόνια προβλήματα που αποθαρρύνουν τους επενδυτές:

- πολύ υψηλοί φορολογικοί συντελεστές και ασταθές φορολογικό περιβάλλον
- χαμηλό επίπεδο αξιοπιστίας της οικονομικής πολιτικής
- ανεπαρκής και αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση
- capital controls
- εχθρότητα απέναντι στις ιδιωτικές επενδύσεις και την καινοτόμο επιχειρηματικότητα
- πολυνομία, κακονομία, ανασφάλεια δικαίου, γραφειοκρατία κλπ.

Το θεσμικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε με το ν. 4354/2015 για την διαχείριση, την αναχρηματοδότηση και την απόκτηση απαιτήσεων από τραπεζικά δάνεια και πιστώσεις που δεν εξυπηρετούνται, μπορεί να αποτελέσει την διέξοδο από το πρόβλημα της ραγδαίας αύξησης του αριθμού των μη εξυπηρετούμενων δανείων ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, ένας τέτοιος σχεδιασμός δεν εγγυάται από μόνος του την επιτυχή ολοκλήρωση της προσπάθειας. Απαιτείται από κοινού προσπάθεια όλων των εμπλεκομένων (τράπεζες, δανειολήπτες, πολιτεία, παραγωγικοί φορείς, κοινωνία των πολιτών).

Η αποτελεσματική εφαρμογή των ρυθμίσεων του εν λόγω νομοθετήματος θα διασφαλιστεί μόνο μέσα από την δίκαιη στάθμιση των συμφερόντων των δανειστών και των οφειλετών. Εξάλλου, κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, ευρύτερο πόλο στάθμισης των συμφερόντων αυτών αποτελεί το «δημοσιονομικό συμφέρον», το οποίο έχει πλέον αναχθεί σε υπέρτερο δημόσιο συμφέρον.

Από την άλλη μεριά, η προσέγγιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων δεν είναι ορθό να γίνεται μέσα από μια αντίληψη γενικευμένης ανοχής της αθέτησης των σχετικών υποχρεώσεων. Κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε στρεβλώσεις στο κοινωνικό σύνολο και την λειτουργία της οικονομικής ζωής. Διότι η πρακτική αυτή μεταχειρίζεται άνισα τους ασυνεπείς οφειλέτες σε σχέση με τους συνεπείς, αλλά και με τους μη οφειλέτες. Περαιτέρω, κλονίζεται η ασφάλεια των συναλλαγών και η οικονομική ζωή, αφού προωθείται η αντίληψη ότι είναι δυνατή και μάλιστα δικαιολογημένη η αζήμια αθέτηση των συμβατικών υποχρεώσεων.

Το ζήτημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί εν μια νυκτί. Τα περιθώρια όμως έχουν εξαντληθεί, αφού για πολλά χρόνια καθυστερήσαμε να αντιμετωπίσουμε με ειλικρίνεια το πρόβλημα. Απαιτείται, λοιπόν, ταχεία ενεργοποίηση για μια σταδιακή αντιμετώπιση του προβλήματος. Το τελευταίο διάστημα έχουν γίνει θετικά βήματα στο ζήτημα των NPLs, τα οποία αν συνεχιστούν μπορούν να διαμορφώσουν ευνοϊκές συνθήκες για την μεταστροφή της ελληνικής οικονομίας. Η συνολική διευθέτηση των NPLs είναι βέβαιο ότι απαιτεί κοινωνικές συγκλίσεις και στάθμιση αντιτιθέμενων συμφερόντων. Ταυτόχρονα όμως αποτελεί και μια μοναδική ευκαιρία που δεν πρέπει να πάει χαμένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γεωργανά/Καραμπατζό, «Η πυριτιδαποθήκη των ‘κόκκινων’ δανείων», *Η Καθημερινή*, 13-4-2014.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

<http://www.kathimerini.gr/762497/opinion/epikairothta/politikh/h-pyritidapo8hkh-twn-kokkinwn-daneiwn>

Γεωργιάδης Απόστολος, «Η μεταβίβαση "κόκκινων" δανείων από τις τράπεζες και η προστασία των προσωπικών δεδομένων του δανειολήπτη», *Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου*, ΙΗ/2018, σ. 3-9.

Καλφάογλου Φαίδων, «Εναλλακτικές προσεγγίσεις για την εξυγίανση χαρτοφυλακίων μη εξυπηρετούμενων τραπεζικών δανείων. Ανάλυση περιπτώσεων», *Οικονομικό Δελτίο ΤτΕ*, τ. 41, Ιούλιος 2015, σ. 49-77.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201507.pdf>

Καραμούζης Νικόλαος, «Τα αίτια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και ο ρόλος του ελληνικού τραπεζικού συστήματος», *Eurobank Research ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΑΓΟΡΕΣ*, Τόμος IV, Τεύχος 8, Δεκέμβριος 2009, σ. 10-18.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://www.hardouvelis.gr/FILES/PROFESSIONAL%20WORK/Economy%20and%20Markets%20IV_8_DEC2009.pdf

Λαζαράτος Πάνος, «Δημοσιονομικό συμφέρον και δίκαιο της ανάγκης», *Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου*, τ. 8-9/2013 – Έτος 6^ο, σ. 686-692.

Μουζάλας Σπήλιος, «Ζητήματα από την εφαρμογή του Ν 4354/15, όπως ισχύει μετά τους Ν 4389/16 ως 4393/16 για τις εταιρείες διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις», *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, τ.1-2/2016 – Έτος 10^ο, σ. 28-37.

Τασίκας Απόστολος, «Μεταβίβαση απαιτήσεων από πώληση δανείων μετά τον Ν. 4354/2015», *Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου* II, Αθήνα, 2016, σ. 959-1015.

Τσολακίδης Ζαφείριος, «Μεταβίβαση απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια», *Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου*, ΙΣΤ/2016, σ.641-651.

B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Boundghene Yassine and Maes Stan, “Relieving Banks from Toxic or Impaired Assets: The EU State Aid Policy Framework”, *Journal Of European Competition Law & Practice*, October 10, 2012, σ. 1-16.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://ec.europa.eu/dgs/competition/economist/toxic_assets_en.pdf

Elliot Douglas, “Bad Bank”, “Nationalization”, “*Guaranteeing Toxic Assets*”: *Choosing among the options*, The Brookings Institution, January 30, 2009, σ. 1-17.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/0129_banks_elliott.pdf

O’Brien Edward and Wezel Torsten, “Asset support schemes in the Euro area”, *Financial Stability Review*, ECB, May 2013, σ. 112-120.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

<http://www.ecb.europa.eu/pub/fsr/shared/pdf/sfbfinancialstabilityreview201305en.pdf?72261dd63d200eebf1c21f16c7671004>

Rebecca Nelson, Belkin Paul, Mix Derek, “Greece’s debt crisis: Overview, policy, responses and implications”, *Congressional Research Service*, May 14, 2010, σ. 1-25.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc501834/m1/1/high_res_d/R41167_2010May14.pdf

ΔΙΑΔΥΚΤΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Απόφαση υπ' αριθ. 87/2017, Αθήνα, 19-07-2017.

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33%2C15453&_dad=portal&_schema=PORTAL&_piref33_15473_33_15453_15453.etos=2017&_piref33_15473_33_15453_15453.arithmosApofasis=87&_piref33_15473_33_15453_15453.thematikiEnotita=-1&_piref33_15473_33_15453_15453.ananeosi=%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CE%AD%CF%89%CF%83%CE%B7

«Εγγραφο κατευθύνσεων προς τις τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια», Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Μάρτιος 2017.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/guidance_on_npl.el.pdf

Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων της ΤτΕ (7 Δεκεμβρίου 2016), σ. 1-11.

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82%20%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%82%20%CE%A3%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%BF%CF%85%CF%82%20%CE%9C%CE%B7%20%CE%95%CE%BE%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CF%89%CE%BD%20%CE%91%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%B3%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD.pdf>

Έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων της ΤτΕ (6 Σεπτεμβρίου 2017), σ. 1-9.

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Report_Operational_Targets_for_NPEs_G_R_September_2017.pdf

Ομιλία του Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Θεόδωρου Μητράκου στο συνέδριο για τα κόκκινα δάνεια «Αναζητώντας ένα εθνικό σχέδιο για την κοινωνία των κόκκινων χρεών», 7-8 Μαΐου 2017, Αθήνα.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Speeches/DispItem.aspx?Item_ID=432&List_ID=b2e9402e-db05-4166-9f09-e1b26a1c6f1b

Παρουσίαση βιβλίου: «Non – Performing Loans and resolving private sector insolvency: experiences from the EU Periphery and the Case of Greece – LSE – Hellenic Observatory. Ομιλία του Προέδρου Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών και Προέδρου της Eurobank Ergasias, κ. Νικολάου Καραμούζη, 16 Οκτωβρίου 2017.

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.hba.gr/Events/UplFiles/2017-10-16_LSE%20N.%20Karamouzis%20speech%20Non-Performing%20Loans%20and%20Resolving%20Private%20Sector%20Insolvency%20experiences%20from%20EU%20peripGR.pdf

Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 118/19.5.2017, «Πλαίσιο για την ίδρυση και λειτουργία εταιρειών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις του ν. 4354/2015 - Αντικατάσταση της ΠΕΕ 95/27.5.2016».

Διαθέσιμη στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/BogDocumentPEE/%CE%A0%CE%95%CE%95_118_19_05_2017.pdf

Συζήτηση με τον κ. Θ. Μητράκο, Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και τη Δημοσιογράφο κα Ν. Μαλλιάρη, «The NPL issue and possible resolutions», 18th PRODEXPO, 17-10-2017.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Speeches/DispItem.aspx?Item_ID=478&List_ID=b2e9402e-db05-4166-9f09-e1b26a1c6f1b

Τράπεζα της Ελλάδος, Θέματα μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων.

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/nonperformexposures/default.aspx>

European Commission. Economic and Financial Affairs. Economic crisis in Europe:
Causes consequences and responses. European Economy 7/2009, σ. 1-90

Διαθέσιμο στο σύνδεσμο:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication15887_en.pdf